

Адыгэ мажы

КІэтхэгъу
уахътэр
икІынкІэ
кЪэна-
гъэр
мэфи 7

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэмрэ и Правительствэрэ ягъэзет

№ 120 (19634) МЭФЭКУ, МЭКЪУОГЪУМ и 24-рэ, 2010-рэ илътэс

ОСЭ ГЪЭНЭФАГЪЭ ИГЭП

ТхьакІущынэ Аслъан Шэуджэн районым шылагъ

АР-м и Президентэу ТхьакІущынэ Аслъан тыгъуасэ Шэуджэн районым шылагъ. Ащ игъусагъэх АР-м и Президент ыкІи министрэхэм я Кабинет я Администрации ипашэу Владислав Федоровыр, ООО-у «Адыгрегионгазым» ыкІи ОАО-у «Адыггазым» япашэу Сергей Колесниченкер, АР-м и Правительствэ хэтхэр, Праламентым и депутатхэр. Джэдджэ ыкІи Шэуджэн районхэм ягъунапкэ дэжэ республикэм ипашэу кышыпэгъокІыгъэх Шэуджэн район администрацием ипашэу Хъуажэ Налбый, народнэ депутатхэм ярайон Совет итхьаматэу Гышц Долэт, нэмыкІхэр.

Пстэумэ апэу ахэр Дукмасовскэ къоджэ псэуплэм хэхьэрэ къутырэу Касаткиным кІуагъэх. Мы псэуплэр ары гъэстыныпхэ шхуантІэр зэрамышлэлагъэу мы районным кыинэгъагъэр. Ащ икэкІуаплэу километрэрэ метрэ 890-рэ хуэрэм икхуэдыинрэ подстанциитум яшынрэ ОАО-у «Адыггазым» джырэблагъэ ыухыгъэх. ПстэумкІи сомэ миллиони 2-рэ мин 200-рэ ащ пэуигъэхьагъ.

ТхьакІущынэ Аслъан «машІор афызэхигъэнын» ыпкІэ цыфэу къэзэрэуагъэу ахэхьагъ, бэрэ зэжэгъэх гъэстыныпхэр къызэранзыгъэмкІэ афэгушІуагъ, нэмыкІэу зыгъэгумэкІхэрэми зашигъэгъозагъ. Нэужым подстанцием идэхьаплэ лентэ плыжьыр шызэпиупкІи, гъэстыныпхэр ытІупшыгъ. Ау ащ республикэм ипашэу ишІухафтынхэр шиухыгъэхэп. Илътэсыбэрэ мэкъумэщ хызмэтым шылэжьагъэхэу, непэ пенсиме шылэ зэшхьэгъуэхэу Анатолий ыкІи Анастасия Назаровхэмрэ Николай ыкІи Евдокия Шуваловхэмрэ яунэхэм гъэстыныпхэ шхуантІэр ащызэхигъэнагъ, шІухафтынэу газ хьакухэмрэ хьакъу-шыкъу лъапІэхэмрэ ари-тыгъэх.

Ащ ыуж къутырэу Дукмасовым республикэм ипашэу кІуагъэ ыкІи

ащ дэт гурыт еджапІэу N 2-м ша-шІыгъэ спорт площадкэм икы-зэІухын фэгъэхьыгъэ мэфэкІ Іофтхьабзэм хэлэжьагъ. Пстэумэ апэу псэолъакІэу афашІыгъэм пае афэгушІуагъ. Дукмасовскэ къоджэ псэуплэм мыщ фэдэу хэхьоныгъэ ышІыным чанэу зэрэдэлажьэхэрэм фэшІ ащ ипашэу Василий Шекенинымрэ ячІыгъоу, Парламентым и депутатэу Владимир Нарожнэмрэ зэрафэрэзэр кыІуагъ.

— ИлътэситІурэ ныкьорэм кы-кІоцІ спорт площадкэ 43-рэ республикэм шыдгъэуцугъ, лъэныкыо зэфэшхьафхэм афэгъэзагъэхэу пстэумкІи объект 49-рэ тшІыгъэ, ау ащ тыкышыуцун гухэлэ тилэп, — кыІуагъ Президентым. — ТапэкІи хэдгъахьозэ тылхыкІотэным ыуж тит. Цыфхэм ящылакІэ нахышІу хуэным фэгъэзэгъэ Іофтхьабзэхэр зыщызэшІотхыштхэм Дукмасовыри къоджэ псэупІэри ащышыш, охьтэ блэгъэм ар зэхэ-шъушІэнэу тэгугъэ.

Площадкэм имызакъоу автобусыкІэрэ спорт псэолэу зэфэшхьафхэмрэ еджапІэм илэ зэрэхуэрэр къэзыушыхьатырэ тхыльхэри ТхьакІущынэ Аслъан ари-тыгъэх.

ПсэолъакІэм пае къафэгушІуагъ Шэуджэн район администрацием ипашэу Хъуажэ Налбый. Респуб-

ликэм ипашэхэм яІэпыІэгъукІэ мы мафэм кызыІуахыгъэ объектхэм афэдэхэр агъэпсынхэ зэралтэкІырэр ащ ипсалтэу кышыыхыгъэ-щыгъ, «тхьашъуегъэпсэу» къариІуагъ.

Джащ фэдэу къафэгушІуагъэх ыкІи шІухафтынхэр еджапІэм кыратыгъэх АР-м физкультурэмрэ спортымрэкІэ и Комитет ипашэу Хьасанэкъо Мурат, мы поселением шылэжьэрэ агропромышленнэ хызмэтшІапІэу ООО-у «Ресурс Агро Бизнес» зыфІорэм ипашэу Владимир Прохоровыр, гъунэгъу Красногвардейскэ районым и Большесидоровскэ ыкІи Улэтэу къоджэ псэупІэхэм япашэхэр.

Ащ ыуж ТхьакІущынэ Аслъан, Хъуажэ Налбый ыкІи Василий Шекениным лентэ плыжьыр зэпаупкыгъ. Республикэм ипашэу площадкэр, спортзалыр зэрэгъэпсыгъэхэм зашигъэгъозагъ, кІэлэ-цІыкІухэм спорт лъэпкэ зэфэшхьафхэмкІэ яухьазырыныгъэ кырагъэлтэгъугъ. Хэхьоныгъэхэм ямызакъоу еджапІэм игумэкІыгъохэм зашигъэгъозагъ.

— Цыфэу непэ тызыІуагъэхэм ямэфэкІыш, ащ тегъэгущІо, — ыІуагъ нэужым гушыІэгъу тызыфэхьум. — ТапэкІи ащ фэдэу ящылакІэ нахышІу зэрэхуэштым тыдэлажьэ тшІоигъу, гумэкІыгъоу тызышагъэгъозагъэхэмкІи ІэпыІэгъу тафэхушт.

Джащ фэдэу мы мафэм Хэгъэгъу зэшхэм хэкІодагъэхэм апае Дукмасовым шагъэуцугъэ саугъэтым ТхьакІущынэ Аслъанрэ Хъуажэ Налбыйрэ къэгъагъэхэр кІэралтхьагъэх, зы такыкыр афэшъыгъуагъэх.

ХЪУТ Нэфсэт.

Сурэтыр А. Гусевым кыты-рыхыгъ.

АР-м и Президент адыриІэгъэ зэІукІэгъухэр

Адыгэ Республикэм и Президентэу ТхьакІущынэ Аслъан ІофшІэгъу зэІукІэгъу заулэ адыриІагъ, республикэм ихэхьоныгъэкІэ анахь зигъо Іофыгъохэм ащыщхэр ахэм къащалэтыгъэх.

Адыгэ къэралыгъо университетым иректорэу Хуэнэго Рэщыдэ Адыгэ Республикэм и Президент шигъэгъозагъ зэзэгъыныгъэм ипроект. Урысыем и Федеральнэ космическэ агентствэу ОАО-у «Научнэ-производственнэ корпорациеу «Роскосмос» зыфІорэм иполномочнэ лыкІорэ АКЪУ-мрэ зэдашыгъэ зэзэгъыныгъэр зыфэгъэхьыгъэр космическэ ІофшІэным икІэуххэм ягъэфедэнкІэ зэдэлэжьэныгъэу азыфагу илгыштыр ары. Ащ фэдэ зэзэгъыныгъэхэр зэдашыгъэх ыпшъэкІэ зигугъу кьэтшыгъэ корпорациемрэ Урысые Федерацием и субектхэм яуниверситетхэмрэ. А университетхэм зэдэлэжьэныгъэм ылъэныкыо кІэ техникэ, къэбар, интеллектуальнэ къэкІуапІэхэу ящыкІагъэхэр зэкІэ яІэх. Шъугу кьэдгъэкІыжыны: республикэр Федеральнэ программэу «Роскосмос» зыфІорэм зэрэхэлэжьэштым и Іофыгъохэм атегушыІэгъагъэх ТхьакІущынэ Аслъан илътэу икІыгъэм шышхьэІум Федеральнэ космическэ агентствэм и ІыкІлохэм залокІэм.

Хуэнэго Рэщыдэ зэдэлэжьэныгъэм шІуагъэу кы-тын ылъэкІыштхэм анахь шхьаІэхэр кышыгъэщыгъэх. ГушыІэм пае, пІэлгэ кІыхэм тегъэпсыхьэгъэ рес-

публикэ программэу «Адыгэ Республикэм 2011 — 2013-рэ илътэсхэм социальнэ-экономикэ хэхьоныгъэу ышІыштымкІэ космическэ ІофшІэным икІэуххэр зэригъэфедэштхэр» зыфІорэм ипроект зэхэгъэуцощт. Республикэм икІэралыгъо хабзэ иорганхэм ошІэ-дэмышІэ тхьа-мыкІагъоу къэхьун ылъэкІыштхэм афэгъэхьыгъэ унашъохэр аштэнхэмкІэ, Адыгейм ичІыгухэр, ипсыхэр ыкІи имзэхэр нахь шІогъэ ин къатэу агъэфедэнхэмкІэ, а лъэныкыомкІэ Іофхэм языгет зэхафынымкІэ къэбарыр къалэкІэхьащт. Космическэ ІофшІэным икІэуххэр шыІэныгъэм шыгъэфедэгъэнхэм фытегъэпсыхьэгъэ Іофтхьабзэхэр ихухьэгъэнхэм ыкІи гъэцэкІэгъэнхэм апае специалистхэр агъэхьа-зырыштых. Республикэм ипашэу зэрэхигъэунафыкІыгъэмкІэ, регион лъэгапІэм тетэу космическэ технологи-хэр гъэфедэгъэнхэм мэхьанэшхо иІуу шьт, Адыгейм социальнэ-экономикэ ыкІи инновационнэ хэхьоныгъэ ышІынымкІэ, инвести-цихэр нахьыбэу кызыфэгъэ-федэгъэнхэмкІэ апшъэрэ мэхьанэ зэратырэ пшъэрыль-хэр зэшІохыгъэ хуанхэмкІи ахэм мэхьанэ ин яІ ыкІи игъоу цыгытх.

(ИкІгъух я 2-рэ н. ит).

Журналистхэр Мыекъуапэ щызэлюкIэх

Тигъзет къызэрэхиутыгъагъэу, СМИ-хэм яя IV-рз Дунэе форум непэ къыщегъэжьагъэу шэмбэт мафэм нэс Мыекъуапэ щыклошт.

Чыплэ зэфэшхьафхэм къарыкIырэ журналистхэр тикъалэ непэ къэкIох, ахэр Мыекъопэ районмкIэ поселкэу Каменно-мостскэм дэт турбазэу «Горнэм» ащэх, форумыр оклофэ хьакIэхэр ащ щыпсэуштых.

Къыблэ ыкIи Темыр-Кавказ федеральнэ шьолъырхэм ахэхэрэ субъект 12-мэ журналистхэр къарэкIых. Ахэм анэмыкIэу журнал ыкIи гъзет цIэрылохэу Урысыем къыщидэкIхэрэм, телерадиокомпание зэфэшхьафхэм ялIыкIохэри форумым къэ-

клоштых. Джащ фэдэу зэлюкIэм хэлэжьэштых гъзетэу «Известием» иредакции ипрезидентэу Владимир Мамонтовыр, Краснодар краим СМИ-хэмкIэ, хэутын IофхэмкIэ, телерадиовещанием, коммуникации жъугъэм иамалхэмкIэ и Департамент ипашэу Валерий Касьяновыр, журналэу «Журналист» зыфиIорэм иредактор шхьалэ игуадзэу Любовь Петровар, Волгоград хэкум иадминистрации хэутын IофхэмкIэ ыкIи къэбархэмкIэ и Комитет итхьаматэ игуадзэу Галина

Михейкина, «Российскэ гъзетым» иредактор шхьалэ илIыкIоу Александр Ершовыр, къэралыгъо учреждениеу «Информационнэ агентствэу «Грозный-информ» зыфиIорэм идиректорэу Ражап Мусаевыр, телепрограммэу «Мусульмане» зыфиIорэм ипашэу Василий Антиповыр ыкIи нэмыкIхэр.

Форумым къышыгушIэнхэу яжэх Къэралыгъо Думэм и Комитет иаппарат ипашэ игуадзэу Алексей Панасюк, тхьамафэм зэ къыдэкIырэ гъзетэу «Московский комсомолец на Кубани» зыфиIорэм игъэцкIэ IофхэмкIэ директорэу Виктор Щучкиным ыкIи нэмыкIхэм.

СИХЪУ Гоцнагъу.

БзэджащIэхэм апэуцужьых

Мыекъуапэ ипрокурорэу Андрей Фатинырэ Урысые Федерацием и Прокуратурэ АР-мкIэ изэхэфын комитет и ГъэлорышIапIэ МыекъуапэкIэ иотдел ипашэу Артем Пустовитрэ тигъуасэ журналистхэм апае пресс-конференции къатыгъ. 2010-рз илъэсым иапэрэ мээитф Iофэу ашлагъэм, тапэкIэ пшъэрылэу зыфагъэуцужьыхэрэм ахэр къатегушылагъэх.

Андрей Фатиным къызэрэхи-гъэщыгъэмкIэ, 2008-рз илъэсым къыщегъэжьагъэу 2010-рз илъэсым ижъоныгуакIэ нэс след-ственнэ комитетым икIэлэ отдел уголовнэ Iоф 261-рз зэхифынэу къыIэкIэхьагъ. Ащ щыщэу 103-р судхэм анагъэсыгъ. Бзэд-жэшIэгъэ хьылтэхэм ыкIи хьыл-лэ дэдэхэм, хьункIэн бзэд-жэшIагъэхэм, бзылфыгъэм ебэны-гъэхэм, IэнатIэ зылыгъ пашэхэм зэрэхьэгъэ бзэд-жэшIагъэхэм, нэмыкI лъэныкъохэм язэхэфын ыкIи лажэ зилэхэм уголовнэ пшъэдэкIыж ягъэхьыгъэныр пшъэрылэ шхьалэхэм ащыштых. Илъэсэу тызыхэтым тикъэлэ шхьалэ укIыгъэ Iофи 4 ша-

гъэунэфыгъ, блэкIыгъэ илъэсым мыщ фэдэ иуахтэ егъэпшагъэмэ, ар бэкIэ нахь макI. Мыщ фэдэ бзэд-жэшIагъэу зэрэхьа-гъэр зэкIэри правэухъумэкIо органхэм зэафын алъэкIыгъ. ГушыIэм пае, мэкъуогъум и 20-м, пчэдыжым жъэу, станицэу Ханскэм укIыгъэу хуль-фыгъэ къыщагъэтыгъ. Бзэд-жэшIагъэр зезыхьагъэу згуцафэ-хэрэр милицием иIофышIэхэм къаубытыгъ, ибзэд-жэшIагы ар еуцолIэжыгъ. Экономикэ кы-нынъгохэм ялэхьан цыфхэм лэжьапкIэр игъом ятыгъэным лъыплъэгъэным, ахэм яфиты-ныгъэхэр къэухъумэгъэнхэм, мы лъэныкъомкIэ законыр зымы-

гъэцкIэрэ пашэхэм пшъэдэ-кIыж ягъэхьыгъэным отделым иIофышIэхэм мэхьанэшхо раты.

Артем Пустовит анахьэу ыналэ зытыридзагъэр коррупцием пшъуекIогъэным епхыгъэ Iофы-гъохэр арых. ГухэкI нахь мы-шIэми, мыщ фэдэ бзэд-жэшIагъэхэм япчъагъэ нахь макIэ мэхуэ пфэлошттэп. Зэфэхьысыжхэр пшIымэ, коррупцием епхыгъэ бзэд-жэшIагъэхэр нахьыбэу зы-щагъэу нэфыхэрэр правэухъу-мэкIо, гъэцкIэкIо производст-вэр, псауныгъэр къэухъумэгъэ-ныр ыкIи гъэсэныгъэмрэ шIэ-ныгъэмрэ ясистемэхэр арых.

Гъогу-патруль къулыкIуэм иIофышIэхэм, IэнатIэ зылыгъ пашэхэм къуалэхьэ цыфхэм къалахьэз пчъагъэрэ къаубыты-гъэх, ахэм яIофхэр судым зэхи-фыгъэх, яфэшъуашэри арагъэ-гъэтыгъ. Ау джыри уналэ зытеб-гъэтын фэе лъэныкъуабэ зэрэ-щыIэр А.Пустовит къыгъэнэ-фагъ.

Общественностым мэхьанэшхо зэритыгъэу уголовнэ Iофхэм язэхэфын джырэ лэхьан зэрэ-лIыкIуатгъэр, IэнатIэ зылыгъ па-щэхэм зэрэхьэгъэ бзэд-жэшIагъэхэм язэхэфын еплъыкIэу фыра-Iэр, нэмыкI упчIэу къэуцугъэхэм яджэуапхэр пресс-конфе-ренцием хэлэжьэгъэ пэщитIум къаратыжыгъ.

ТХЪАРКЪОХЪО
Адам.

Сурэтыр Iэшъынэ Аслъан тырихыгъ.

Уголовнэ Iоф къызэIуахыгъ

Джэджэ районым шы-псэурэ хульфыгъэу И.В.-р Шэуджэн районым ит къуты-рэу Новорусовым шыщ хуль-фыгъэм иунэ ахьщэ риты-гъуки зэрарышхо рихыгъ. Мыщ епхыгъэу Шэуджэн рай-оным и ОВД дэжэ шыIэ след-ственнэ отделением уголовнэ Iоф къызэIуахыгъ.

Джырэ лэхьан уголовнэ Iофым изэхэфын епхыгъэу уплъэкIунхэр правэухъумэкIо органхэм зэхашэх, бзэд-жэшIагъэр зезыхьагъэм лажэ зэриIэр къэзыушыхьатырэ материалхэр аугъоих. Зэты-гуагъэхэм чIэнагъэу ышIы-гъэр къыфызэкIэгъэкIожьы-гъэным Iоф дашIэ.

Шэуджэн районмкIэ
ОВД-м следствиехэмкIэ
иотделение.

АР-м и Президент адыриIэгъэ зэлюкIэгъухэр

(Апэрэ нэкIуб. къыщегъэжьэ).

Хъунэго Рэщыдэ АР-м и Пре-зидент елъэIугъ естественнэ-математическэ еджапIэу АКЪУ-м щызэхэщагъэм пае Адыгэ къэралыгъо университетым унэ горэ къыратынэу. КIэлэцIыкIухэр, анахьэу етIани математикэмрэ естественнэ шIэныгъэхэмрэкIэ сэнатуштыгъэ зыхэлэхэм шIэ-ныгъэ куухэр ягъэгъэтыгъэн-хэмкIэ ащ ишIуагъэ къэкIошт. АКЪУ-м иректор зэрэхигъэунэ-фыкIыгъэмкIэ, еджапIэм джы-ри нахь зиушъомбгъунымкIэ, хэжъоныгъэ ышIынымкIэ зизэрар къаIорэр зыщеджэштхэ унэхэр зэримыкIухэрэр ары. ТхьакIу-щынэ Аслъан ректорыр къыгъэ-гугъагъ а Iофыгъом изэшIохын-кIэ амалэу шыIэхэм ахэплъэнэу.

Мы зэлюкIэгъум къыщагъэ-шъыпкъэжьыгъ Адыгэ къэралыгъо университетыр зызэхаша-гъэр илъэс 70-рз зэрэхьурэр мы илъэсым чъэпыогъум и 8-м зэрэхьагъэу нэфыкIыштыр. А ма-фэм шIэныгъэлэжхэм я Совет торжественнэ зэхэсыгъо иIэшт, Урысые Федерацием, Адыгэ Республикэм якъэралыгъо хабзэ иорганхэм ялIыкIохэр ащ хэлэ-жьэштых, научнэ библиотека-кIэр, АКЪУ-м иеджэпIэ-лабора-торнэ корпусыкIэ торжественнэу къызэIуахыштых. Къатиэу зтэт унакIэу агъэпсырэм пае гухэлэ-гъэнэфагъэ зилэ федеральнэ про-граммэу «Гъэсэныгъэм хэжъоны-гъэ егъэшыгъэныр» зыфиIорэм тегъэпсыхьагъэу ахьщэр къыха-гъэкIыгъ, АКЪУ-м истудентхэм еджэпIэ аудиториехэр зэрафи-

мыкIуштыгъэхэм иIофыгъо ащ зэшIуихышт, республикэм икIэлэ-лэ шхьалэ игупчэ зыгъэкIэра-кIэхэрэми къахэхьошт.

Мы мэфэ дэдэм АР-м и Пре-зидент зэлюкIэгъу дыриIагъ къэралыгъо учреждениеу «Адыгки-новидеопронат» зыфиIорэм иди-ректорэу Бадые Къэплъан. Рес-публикэм щыпсэухэрэм кино-м ылъэныкъокIэ яфэло-фашIэхэр зэшIохыгъэ зэрэхьуштхэм ахэр тегушылагъэх, культурэм и Унэу «Гигантым» цифровой оборудо-ваниякIэ къыфэщэфыгъэным иIофыгъуи нэсыгъэх.

Адыгэ Республикэм финан-схэмкIэ иминистрэу Долэ Долэт-бый зыIокIэм, АР-м икIэралы-гъо хабзэ иорганхэм яIофышIэ-хэм ялэжъапкIэ къэлэтыгъэным иIофыгъо къыщыуцугъэх. АР-м и Президент ащ фэгъэхьыгъэ унашэо ыштэным объективнэ лъапсэхэр иIэу щыт. Респу-бликэм икIэралыгъо къулыкIушIэ-хэм илъэси 5-кIэ узэкIэлэбжэ-мэ, ауужырэу фэди 1,11-кIэ ялэ-жъапкIэ къафалэтыгъагъ, феде-ральнэ органхэм ялбытыгъэмэ, хабзэм иреспубликэ органхэм ялэжъапкIэ илъэс пчъагъэм къы-кIоцI зэрэнахь цыкIугъэм къы-хэкIэу квалификации ин зилэ специалистхэр фимыкIужьхэ хьугъэ. Долэ Долэтбый къызэри-гуагъэмкIэ, а уахьтэм къыкIоцI федеральнэ къэралыгъо къулы-къушIэхэм ялэжъапкIэ гъоогъуи 4 хагъэхьагъэ, пстэумкIи фэди 1,43-кIэ нахьыбэ афашIыгъ.

Адыгэ Республикэм
и Президент
ипресс-къулыкIуэ

КIэлэцIыкIухэм шъуафэсакъ

Урысыем щызэхашэгъэ профилактическэ Iофтхьабзэу «КIэлэцIыкIухэм шъуафэсакъ!» зыфиIорэм изэфэхьы-сыжхэр бэмышIэу ашыгъэх.

Мыекъопэ УВД-м и ГИБДД гъогу-р щынэгъончъэнымкIэ иот-дел инспектормэ, милицием икапитанэу В. Александнан къызэ-ригуагъэмкIэ, мы акцием къы-дыхэллытагъэу жъоныгуакIэм и 17-м къыщегъэжьагъэу мэкъу-огъум и 13-м нэс профилакти-ческэ Iофтхьабзэ 60 фэдииз Мые-къуапэ щызэхашагъ. Гурыт гъэ-сэныгъэмкIэ учреждениехэм ачIэс кIэлэеджакIохэм зэдэгъу-шылэIэгъухэр адашIыгъэх, ны-ты-хэм залуагъэкIагъ. Гъогу-р шы-нэгъончъэным пае непэ анахьэу уналэ зытебгъэтын фэе лъэны-къохэм гъогу-патруль къулы-къум иIофышIэхэр къащыуцугъэх, гъогурыкIоным ишапхэ-хэр гъэцкIэгъэхэм мэхьанэшхо зэриIэр кIэлэцIыкIухэм къагура-гъэIуагъ.

КIэлэцIыкIухэм якъэухъумэн и Дунэе мафэ ехьулIэу зэхашэ-гъэ Iофтхьабзэхэм къадыхэллы-тагъэу апэрэ классхэм арыс кIэ-лэеджакIохэр джэгукIэ зэфэ-шъафэхэм ыкIи Iофтхьабзэхэу «Гъогу-м тхьамыкIагъо къыш-хьунэу тэ тыфаеп», «Зебра», «Вежливый водитель», нэмыкI-хэми инспектор цыкIухэр аха-гъэлэжьагъэх. Гъэмэфэ зыгъэ-псэфыгъо уахьтэм ехьулIэу гъо-гухэм атет кIэлэцIыкIухэм

япчъагъэ бэ зэрэхьурэр води-тельхэм зыщамыгъэгъушпэныр, гъогурыкIоным ишапхэхэр ахэм амыукIонхэм аналэ тырагъэты-ныр къызыIотыкIырэ тхьапэхэр нахьыжхэм арагыгъэх.

Гурыт гъэсэныгъэмкIэ учре-ждениехэр зыдэщит чыплэхэм язэпырыкIыплэхэм, лъэс гъогу-хэм язытет зыфэдэр зэгъэшIэ-гъэным, ураммхэм атет тамыгъэ-хэр шапхэхэм адештэхэмэ гъэ-унэфыгъэным апае ГИБДД-м иIофышIэхэм уплъэкIунхэр зэха-шагъэх. Ащ зэфэхьысыжхэу фэ-хьугъэхэм адиштэу, шапхэхэр зымыгъэцкIэрэ къулыкIухэм къатэфэрэр охтэ кIэкIым дагъэ-зыжьынэу унашэо афашIыгъ.

Iофтхьабзэу «КIэлэцIыкIухэм шъуафэсакъ!» зыфиIорэр ауыхыгъ нахь мышIэми, профилактическэ Iофтхьабзэхэр ащ къышызэты-рагъэуцохэрэп. Мыекъуапэ дэт гъэмэфэ еджэпIэ площадкэ пэпчэ тематическэ викторинэхэр, джэ-гукIэ зэфэшхьафхэр гъогу-па-труль къулыкIуэм иIофышIэхэм тапэкIи щызэхашэгъэ ашIышт. Гъогухэм къатехьухэрэ тхьа-мыкIагъохэм тисабыйхэр ахэ-мыфэнхэм пае ащ фэдэ екIолIа-кIэм ишIогъэшхо къэкIонэу ары ГИБДД-м икъулыкIушIэхэм зэ-ралытэрэр.

Адыгэ Республикэм и Президентрэ Адыгэ Республикэм ими-нистрэхэм я Кабинетрэ гухэкIышхо ащыхьоу фэтхьаусыхэх ЯхьулIэ Тэмарэ Ибрахьимэ ыпхьум — цыфхэм яIофхэм язы-тет тхыгъэнымкIэ АР-м и ГъэлорышIапIэ ипашэ — ыш иду-най зэрихьожьыгъэм фэшI.

РАЙОН КЪЭБАРХЭР

Гъогухэр агъэцэкIэжьых

Красногвардейскэ районым-кIэ Хьатикъуае иурамхэр агъэцэ-кIэжыгъэх. Машэхэр зилэ урам-хэу Мирым, Шоссейнэм, Моло-дежнэм ыкIи Октябрэр илъэс 50 зэрэхьугъэм ыцIэ зыхьырэм ДРСУ-м иIофышIэхэм асфальт тонн 15 атырилхьагъ.

Ащ нэмыкIэу мыжьокIэ гъо-гухэм пшэхьо кубометрэ 50 фэ-диз атыратэкъуагъ.

* * *

Мы районмкIэ къуаджэу

ЦыфхэмкIэ Iэрыфэгъу

Цыфхэм IофшIэн ягъэгъэты-гъэнымкIэ Гупчэу Адыгэкъалэ дэтым иучет къутырэу Псэкъу-псэ шыщэу нэбгырэ 28-рз хэт. Ахэр тхьамэфитIу кэс къаIохэ-зэ, мыщ зышарагъэтын фае. Ахэм анэмыкIэу къутырым шы-псэухэрэм ащышхэри Iоф яIэу Гупчэм къаIохэу хьуштыгъ.

Адэмые щыпсэухэрэр джырэ-благъэ лъэшэу агъэгъушIуагъэх. Фермерхэу А. Шъэотыкъымрэ Э. Чыназырымрэ яахьщэкIэ куль-турэм и Унэ ыпашхьэ асфальт тыралхьагъ. IофшIэныр зыгъэ-цэкIагъэр Красногвардейскэ ДРСУ-р ары.

Культурэм и Унэ ипашэу Дэхъужэ Къэплъан къызэри-гуагъэмкIэ, джы шагум адыгэ джэгухэр щашIынхэу амал ялэшт.

Джы мы мазэм къыщегъэ-жыагъэу Гупчэм иIофышIэ-хэр цыфхэм ахахьэхэу рагъэ-жыагъ. Специализированнэ ав-томобилэу къаратыгъэм ишIуа-гъэкIэ джы Гупчэм иIофышIэ-хэм еджэпIэ шагум цыфхэр ща-штэнхэ, Iоф ащадашIэн алъэ-кIых.

АКЪУ-м и научнэ библиотек

Мы аужырэ илээси 10 — 15-м тиреспубликэ икьэлэ шьхьауэ Мыекьуапэ ичлыопс дахэ диштэрэ псэолъэкIэ лъэгъупхьабэ кьыдэтэджагъ. Лъэпкьым ищылэкIэ-псэулэ уахтэм дэлорышIэу зыкьызэриIэтырэм а зэкIэ ишыхьат.

Адыгэ кьэралыгъо университетым инаучнэ библиотекэ ишлын бэмышIэу аухыгъ. Урамхэу Гоголымрэ Пионерскэмрэ зыщызэолIэхэрэ кьуапэм дэжэ квадрат метрэ 3.500-рэ хьурэ чыплэр зыубытырэ, плэу зэтет унакIэу кьышагъэуцугъэм нэр плэпехы: ины, лъагэ, хьоо-пшау, дэгъоу зэкIэшыхьагъ.

ЖьоныгъокIэ мазэм, 2010-рэ илээсым, библиотекэр зэрэщытэу мы унакIэм кошчыжыгъэ. Псэуалъэм ишлын ыкIи научнэ библиотекэм ищылэгъэ оборудованим зэхэтэу сомэ миллиони 135-рэ апэлухьагъ. Научнэ библиотекэм идиректорэу Лъэустэн Фатимэ тызэригъэгъозагъэмкIэ, мы ахьшэр федеральнэ программэу «Урысыем и Кьыбл» зыфилорэм кьызэрэ-дилытэу кьафитлупшыгъ.

Фатимэ игушыIапэ шыхыгъэу-нэфыкыгъэр АКЪУ-м иректорэу Хьунэго Рэщыдэ зигъо Iофыгъо иныр зэрэзшлуиыхьэмкIэ, мыщ фэдэ лэжэплэ-гупшысэплэ унэшхо зэраригъэ-шыгъэмкIэ зэрэфэразэхэр ары.

Библиотекэм итеплэ-луплэ нахы нахэ дэхэжэ ыкIоцI зэрэгъэпсыгъэр, IэпкIэ-лъэпкIэ дэдэу зэгъэзэфэгъэу, гъэкIэрэкIагъэу зэрэзлуиыхьгъэр, квадрат метрэ пэпчэ шуагъэ хэлъэу зэрэщыгъэфедатгъэр. Наукэм и Унэшхо (библиотекэр) классическэ шапхэм тетэу, Iэ нэсыгъэр умышIэнэу шыгъэ, гъэчыгъэ, ищылэгъэ псэури хэт.

БиблиотекакIэм ипчэзшыхьау узэрэбакьоу, пшысэ дунаим ухэхьэ: дэпкьхэр, клэшор, джэхашьор, кьогъу-кьокIхэр архитектурнэу зэкIоу зэхэлых, гъэцэкIагъэх. Тыжыныпс шIэтэу, остыгъэ нэфыпс макIэр «шьукъеблагъ!» ылоу кьыппэгущIо, дэхэгъэ иным пшлуабэ шIэу узылещэ. ГьучI бармэкъ гъэщыгъэхэр зынэтIэ дэкIоелIэ лъагъэу унэ гузэгум пхырыкIырэм узэримыгъэгъошщыгъэр зэхэошIэ, наукэм иунэ уиугагъэу уцэлъэбакьо, зыщроплыхьэ.

ЗэкIэ тыдэкли гъэцэкIэпагъэ: диссертационнэ советхэм язалигъу, конференц-залы, электроннэ еджэплэ залы, кафетерийер зэтэгъэпсыхьагъэх.

Библиотекэм ифонд тхылъ мин 600 чIэфэ. ТхылъухьумапIэм чIыунэхэр ыкIи апэрэ этажым ыбгъукIэ илэ кабинетхэр еубыты. Научнэ библиотекэмкIэ анахэ мэхьанэ зилэ гъотыгъо, жьыдэдэ хьугъэ тхылъ дэгъубэ мы апэрэ этажым кьышагъэлъагъох. Библиотекэ IофышIэхэр анахэ зэрыгушхохэрэм ащыщых кьэбэртгэе букварэу 1906-рэ илээсым кьыдэкIыгъэр, я 17-рэ лIэшIэгъум ия

II-рэ ныкьом кьыхауыгъэ псалтырыр (динтхыгъэр), нэмыкIхэри.

Я 2-рэ этажым библиотекэм ыгоу, ыльапсэу алъыгъэрэ библиографическэ отделы, секторхэу МБА-м ЭДД-м игъусэхэу, уасэ зэрэтырэ еджэплэ залхэр — студентхэм яер, кIэлэегъаджэхэм ыкIи аспирантхэм язал, периодикэм иер — щылэх.

Я 3-рэ этажыр зыгъэбжышIохэрэр

конференц-залы, еджэн ыкIи научнэ литературэхэмкIэ абонементитлур, иностраннэ отделы, краеведениемрэ лъэпкэ литературэмрэ иотделхэр арых.

Я 4-рэ этажым художественнэ литературэмкIэ абонементы ыкIи библиотекэ-информационнэ лъэныкьохэмкIэ компьютер Iофыгъом иотдел тетых.

Лъэустэн Фатимэ кьызэриуагъэмкIэ, научнэ библиотекэм иконференц-зал жьоныгъуакIэм апэрэ диссертациер кьышаушыхьатыгъ. Мы мэээ дэдэм кьалэу Белореченскэ кьыкIыхи кIэлэеджакIохэр АКЪУ-м ыкIи ащ инаучнэ библиотекэ зыщапIыхьагъ, экскурсиешхо щафашIыгъ.

Ахэм аужылоу, мэкьюогъум, Хьамхьукьо Хьусенэ итхылъ фэгъэхыгъэ лъэтегъэуцори конференц-залым щылагъ. Болэтыкьо пшы лъэпкьым ащышэу Америкэм кьыкIыгъагъэри библиотекакIэм ихьэкIагъ, наукэм иунэ Европэм ишэпхьэ лъагэмэ адиштэу зэрэгъэпсыгъэр, ихэкужэ Адыгеим ащ фэдэ шIэныгъэ кьэклопIэ ин илэ зэрэхьугъэр лъэшэу игопагъ.

Научнэ библиотекэр сыд фэдэрэ лъэныкьокIи пылухьанчъэу дэгъоу зэтэгъэпсыхьагъ: гуIэтыпI, гупсэфыпI, нэфын, художественнэу гъэкIэрэкIагъэ, шIэныгъэр Iэтэшхоу чIиз. Шьхэу улэгъэм ищылэгъэр шхэныр арэу зэрэ-

щытыр хэткли шьэфэп. Буфет зэрэхэ-тыр тхылъеджэхэмкIэ гушлуапкIэм фэд.

Гу зыльыозгъатэрэр мы псэолъэшхор ашIы зэхьум тхылъеджапIэм илофшIэнкIэ ищылэгъэ псэури кьызэрэдалытагъэм нэмыкIэу, художественнэу а зэкIэ агъэкIэрэкIэжыын зэралъэкыгъэр ары.

Кьыхэгъэщыгъэн фаер научнэ библиотекэм ипроект, гъэпсыкIэ-шыкIэу илэштыр, илээс 12 хьугъэу мыщ идиректорэу, IофшIэкIэшIу амалхэр зыIэкIэлэхэу Лъэустэн Фатимэ иакьыл кьыхыгъэу, бзылфыгъэ Iуш гъэсагъэр наукэм иунэ ипроект иавторэу зэрэщытыр ары.

— Шьыпкэ, — еIо Фатимэ, — зы лъэныкьокIэ тиуниверситет иректорэу Хьунэго Рэщыдэ ишIошI гъэнэфагъэ кьыхэхьагъ ыкIи ащ ишлуагъэ лъэшэу кьэкIуагъ. Унэ гузэгум ит дэкIоелIэр Хьунагор ары кьэзыгупшысыгъэр ыкIи тыригъэфагъ.

Научнэ библиотекэ шIыгъакIэм зыщыулъыхьэ зыхьукIэ гу зыльыпгъэр, лъэшэу ыгъэгумэкIыхэу, нахэ дахэу, нахэ дэгъоу, ухэтми зэ узыщылэгъэ е узы-чIэхьэгъэ уж укIо зыпыт пшIоигъо ухьоу агъэпсымэ зэрашIоигъуагъэр ары.

ПсэолъэшIэхми, зигупшысэкIэ а зэкIэ зыгъэунафыгъэхэми ягухэлъ кьадэхьугъ, библиотекакIэр пшы унэшхом фэд. Хэт кьэкIоштыми, хэт кьычIэхьащтыми урымыукIытэжыынэу гъэпсыгъэ. Зэгорэм осэнчъэу алъыгъэщыгъэ библиотекэм фыщытыкIэ лъагъэу фырялагъэм

зыIэхэм ахэлъ апч кьэбзэ-лъабзэхэм гъэшIэн шIэныгъэр зыдэт тхылъ Iу-жъубэ гъожышIэ-ежъэшъуашьохэр кьапхырэхьы, шэкI учышъуашьор кьы-зэхьухыгъэ стол зэпIутхэм, камин гъэкIэрэкIагъэм, ижырэ сыхьатэу пыллагъэм Iуклотыгъэ зэманхэр нэм кьыкIагъэуцох, кIым-сым рэхьатым уахтэм язэпхыныгъэ клэгъэтхы. Мы кабинетым щыплъэгъоу щызэхашIэрэмэ урагъэблагъэрэм фэд ижырэ тхыгъэхэм яшъэф мыIотагъэ зыщыбгъэгъозэнэу.

Кабинетым остыгъэ нэфыпсэу чIэ-тыр егъэлорышIэ сканерым, ар узэрэфау кьызфэогъэфедэ: тхыгъэхэм атэпхырэ тхьапэхэри зэхэугуфыкIыгъэу мэхьух, ежъ зытепхырэ тхылъхэми зэрар арихырэп.

ТехнологиякIэхэр дэгъу дэдэу библиотекэм иинтерьер (изэлухыгъэ-гъэкIэрэкIагъэ) хэзагъэх, ахэм джыри наукэм иунэ нахэ гоIу кьашы.

Библиотекэм икошчыжыгъом персональнэ компьютэри 155-рэ кьафашь-фыгъ, ахэм яIофшIэн кьыгъэпсынкIэщт ыкIи кьыгъэлъэшыщт, электроннэ библиотекэ яIэ хьунымкIэ кьашьхьэпэ-щтых.

ЛъэныкьуакIэу агъэфедэрэмэ ащыщ информационнэ-библиографическэ IофшIэнымкIэ телевизор экранышхо яIэ зэрэхьугъэр, яамалхэм кьахэхьо, зау-шъомбгъу.

Университетым инаучнэ библиотекэ псэуми анахэ дэгъу пIоныр тIэклэ тэрэзыIоп, сыда пIомэ ар джырэклэ ылтэ теуцэ кьодый, зыкьегъоты нылэп. Непэ Iофыбэ ащ зэшIухы ылтэ гупсэфэу теуцонышъ, гъогу зыфыхихыным пае. Гухэлъ блэгъэхэри, чыжъэхэри научнэ библиотекэм илэх, проект зэфэшъ-хьафхэм ахэлажэ, хэкIыпIэ амалхэр кьегъотых, IофшIэкIэ дэгъухэр зыIэкIэлъ хьугъэ библиотекэхэу Урысыем ыкIи ащ инэмыкI чыплэхэм арытхэм зэпхыныгъэ адыриIэным зытырегъэпсыхьэ.

Щэч хэлъэп, непэ шIэныгъэм зыгу пэблагъэхэм, наукэр зылэжъхэрэм, ащ хэуцомэ зышIоигъохэм унэшхо зэтэгъэ-псыхьэгъэ дэдэ яIэ хьугъэ. Илээсыбэм библиотекэ IофышIэхэр ыкIи тхылъеджэхэр зыкIэхьопсыгъэхэр нэфапIэ афэхьугъ. Джы кьэнэжыырэр наукэм иунэ щылэжъэрэ коллектив чьэпхыгъэми, ащ ипашэу Лъэустэн Фатими яшъыпкьэу якIэсэ сэнэхьатым зыкьы-щызэлуахыгъэ, хэхьоныгъэхэр ашIынхэр ары.

МАМАРЫКЪО
Нуриет.

Сурэтхэр зыер Iэшынэ Аслъан.

«Мемориалхэм яшъагъэкIэ блэкIыгъэ зманхэм щыIэгъэ цIыфхэр тэркIэ псаух. Зэблэхуыги, хэгъахуи фэмыхъоу блэкIыгъэр, зытетыгъэ шыпкъэм фэдэу, непи ахэм кыит-фагъэнэжы. КIэнэу кыитфыщанагъэмкIэ щымыIэжъхэр кыитлгъэIэсых».

Э.Ю. Соловьев. Прошлое толкует нас. М., 1991.

Ишъхъэмэфэ Дауд.

Апэрэ адыгэ бзэшIэныгъэлэжъу Ишъхъэмэфэ Дауд Алыгъом (1897 — 1946) тхылъхэм, еплъыкIэ гъэнэфагъэу ахэм къащыриIотыкIыгъэхэм анэмыкIэу, хъарыфылъэм (алфавитым) изэхэгъэуцони чанэу хэлэжъагъэм кIэнышхо кыитфыщинагъ. Интеллигент шыпкъэу щытыгъэ, я XX-рэ лIэшIэгъум иапэрэ кIэлъэныкIэ адыгэ лъэпкъым гъэсэнныгъэ егъэгъотыгъэным кIэщакIо фэхъугъэ, бзэшIэныгъэм итеориекIэ Iофышхо зэшIозыхыгъэ кIэлэегъаджэ ыкIи методист цIэрыIом, культурэм зилахышхо хэзышIыхъэгъэ, зищыIэныгъэ лъэпкъым фэзыгъэлорышIэгъэ Даудэ цыфыгъэшхоу хэлъыгъэмкIэ непи щысэтехыпIэу тил.

Ишъхъэмэфэ Даудэ ищыIэныгъэ гъэсэпэгъэхидэ хэпхынэу зэрэщытым имызакъоу, Кавказым иинтеллигентхэу лIэшIэгъуитIумэ язэблэкIыгъо псэугъэхэм ыкIи лъэпкъытIумэ якультурэ зыпкъырызыщэгъэхэм афэдэу, ащи ищыIэныгъэ уахътэм ифэмэ-бжыгъэ кытырищагъ. ЛIэшIэгъум иублэгъу арапыбзэр зэзыгъашIэщыгъэ кIалэм ефэндым ыкIоу зэрэщытыгъэм кыиэхэкIэу «ыныбжэ илъэс 18 зыхъугъэм шегъэжъагъэу ятэ пIапчъэу зэрэпсэурэр» иавтобиографии щитхын фаеу хъуштыгъэ, ащ ятэ ефэндэу зэрэщытыгъэм епхыгъэу хабзэм Iутхэм цыхъэ кыизэрэфамышIырэ зэхышIэ зэпытыгъ. Революцием обществом фишIырэ зэхъокIыныгъэхэм НИИ-м (СССР-м и КъокIыпIэ щыпсэурэ лъэпкъхэм якультурэ изэгъэшIэн фэгъэзэгъэ научнэушэгъэкIо институтым) аспирант гушхонныгъэ кыиалъхъэщыгъ. Кавказым щыпсэурэ лъэпкъхэм яхэбзэ-зэхэтыкIэхэм адэмыхэу къэтэджыгъэр адыгэу шыпкъэ зэриIэм рыгушхоштыгъ (личнэ листокым ар щыхыгъэунэфыкыгъагъ). 1944-рэ илъэсым мзэаэм и 10-м ащ ритхэгъагъ илъэс 5 зыныбжэ шъэожъыгъэ Виталий зыцIэр зэриIэр. Ау урыс шъхъэгъусэу иIэмрэ ежыиррэ зызэхэкIыжъхэм, шъэожъыерным зыдырищыжыгъ.

Кавказыбзэхэм язэгъэшIэн пылъ шIэныгъэлэжъхэу Урысыеми, IэкIыб къэралхэми ащыпсэухэрэм Д. Ишъхъэмафэр ашIэ-

щтыгъэ, ау ежэ ихэкIу исхэм ащ ыцIэ ащыгъупшэжыгъагъ Iломи хъуштыгъ. Мыщ дэжыгъэм къэлэгъэн фае Даудэ нахъ благуэу зышIэщтыгъэхэм ыкIи дэлэжъагъэхэм шъхъэкIафэ зэрэфашIыщтыгъэр, игугъу дахэкIэ зэрашIыщтыгъэр.

Лъэпкъ музейм иIофышIэщтыгъэу Хъут Зое Ишъхъэмэфэ Даудэ икъоджэ гупсэ — Хъакуринэхъаблэ дэт еджапIэм шеджэ зэхъум (1947 — 1957-рэ илъэсхэм) зэ нэмыIэми ащ ыцIэ зэхихыгъагъэп, Ишъхъэмафэм иучебникхэмкIэ ар зэрэрагъэджагъэр нэужым нафэ кыифэхъужыгъагъ нахъ мышIэми.

Ишъхъэмэфэ Даудэ зышIэщтыгъэхэм ягукъэкIыжъхэмрэ республикэ музейм иархив кыи-хэдгъотэжыгъэ писъмэхэмрэ арых мы статям лъапсэ фэхъугъэхэр.

Тарихъым изэгъэшIэн пылъ шIэныгъэлэжэ цIэрыIоу Г. Кокиевым иписъмилIу нэIуасэ шъуафэтшIын. Ахэр зэтымыдзэкIхэу, урысыбзэкIэ зэритхыгъэм тетэу къэтэтыжыгъ: 1. «Шлю привет основателю меня забывшему Даут-Беку! О тебе говорил еще твой друг Г.К. в Нальчике. Здесь в Москве встречаю нашего общего друга Яковлева. Предлагает защитит тебе диссертацию о сложном предложении у Мецанинова. С оппонентами Яковлев-Жуков. Это можно организовать быстро. Чемоданов уже 3-й год на фронте. Читал ли ты мою брошюру о Ш. Ногмове?» (1994-рэ ил. Ионыгъом и 6).

2. «Привет тебе, Даут-Бек! Обсудил твое письмо с Н.Ф. (Яковлевым). Он был в Дагестане... Чемоданов шлет тебе привет с фронта». (1944-рэ ил., Ионыгъом и 22-рэ).

Мы тхыгъэхэм къаушыхъаты Ишъхъэмэфэ Даудэ наукэм иIахышхо хишIыхъан ыльэкIынэу амал зэрэIэкIэлыгъэр, икIэлэегъаджэхэм ар кыизэрэдашIэщтыгъэр, ащ пае иныбджэгъухэми, иIофшIэгъухэми осэшхо кыизэрэфашIыщтыгъэр.

Фашистхэр Адыгеим зырафыжъхэм Адыгэ кIэлэегъэджэ институтым Iоф кыищыдзэышIагъэхэу етIанэ зыкIэлэ гупсэхэм зыгъэзэжыгъэхэм яписъмэ зауэ тапашъхэ ил. ШIэныгъэлэжыгъым

аужырэ илъэсхэу кыгъэшIэжыщтхэм ахэр кыиуагъагъэх. Iофыбэ зэригъэцакIэрэм, зэрэсымаджэм ямылгытыгъэу Дауд Алыгъ ыкIор ахэм афатхэщтыгъ.

1943 — 1945-рэ илъэсхэм АГУИ-м щезыгъаджэщтыгъэ Курчева Юлия Василий ыпхъум ащ кыифитхыгъагъ: «Как я рада, что Вы живы, плохо, конечно, что Вы больны. Но я очень долго не получала от Вас писем... В общем я живу неплохо, только очень много работаю. Веду сейчас педпрактику. Кроме того, руковожу научно-лингвистическим кружком, читаю в городе лекции. А тут надо вести и исследовательскую работу... Как у Вас с литературным питанием? У нас довольно приличные пайки, есть коммерческий хлеб. Город начинает оживать. Я буду очень счастлива, если когда-нибудь увижу Вас у себя в гостях... Приеду к Вам есть арбузы, только хочу, чтобы был такой, как

кIэлэегъаджэу Г. Мироновым Ишъхъэмафэр къалэу Фрунзе кIонэу кыиригъэблагъэщтыгъ: «...Климат здесь хороший. Приглашаю подышать свежим воздухом для реставрации своего здоровья. Такая реставрация уже сильно сказала на мне» (1946-рэ ил., жьоныгъуакIэм и 28-рэ).

Цыф шIагъоу, шIэныгъэлэжышхоу зэрэщытыгъэм елгытыгъэу Ишъхъэмэфэ Даудэ иIофшIэгъухэм шъхъэкIафэ кыизэрэфашIыщтыгъэр мы писъмэхэм дэгъоу къаушыхъаты. А лъэхъаным щыIагъэу щыIагъэм ахэм ущагъэгъуазэ, а илъэс чыжъэхэм яхъугъэ-шIагъэхэр тэ зэрэшIэхэрэр тигупсэхэм ягукъэкIыжъхэмкIэ ыкIи заом ехыылэгъэ тхылъхэмкIэ ары ныIэп.

КыизэрэIотэжыгъэрэмкIэ, Хэгъэгу зэошхор къекъэным ыпэкIэ урамхэу Краснооктябрьскэмрэ Первомайскэмрэ зыщызуалIэхэрэм (джыдэдэм аптекар зычIэтым) дэжэ интеллигентхэм апае шагъэпсыгъэ унэм ар шып-

Нэужым профессор хъугъэ М. Хь. Аульэм Москва дзэ къулыкъур шыхыгъэ, 1941-рэ илъэсым ижъоныгъокIэ мазэ тхылыщэ тучанхэм ашыщ горэм имэкIай Д. А. Ишъхъэмафэмрэ Н. Ф. Яковлевымрэ я «Грамматикэ» тырилъэгъуагъэти (а лъэхъаным ар кыиуагъыгъэкIагъ), аужырэ тхылъэу кыицIэкIыгъэр елгъэуи щакIом кыиIыхыгъ. Анахъ икIэсэ пкыгъгор фронтым кIо зэхъум иныбджэгъухэм кыи-фагъэгъунэу къафигъэнгъагъ. ТекIоныгъэр кыидахи кыизегъэ-зэжыгъ, ар кыирытыжыгъ. Аульэ Малыч кыизэриIотэжыштыгъэмкIэ, апшгъэрэ гъэсэнныгъэм екIурэ гъогур ащ кыиыфэзIу-зыхыгъэр Ишъхъэмэфэ Дауд ары. 1932-рэ илъэсым Д. Ишъхъэмафэр Краснодар дэт пединститутым иадыгэ отделение щылажъэзэ, ащ иподготовительнэ курс шеджэщтхэр аугъоихэ зэхъум М. Аульэм икандидатурэ кыидыригъэштэгъагъ.

«Ишъхъэмэфэ Даудэ ныбжыкIэхэм, студентхэм зэрафэгу-

Лъэпкъым

Ишъхъэмэфэ Дауд, КIэрэцэ Тембот, НэмыIэкъо Юсыф.

когда-то угощали нас с Диной Георгиевной (примечание: Д.Г.Нечаева — преп. АГУИ).

... Передайте привет всему коллективу института и особый привет Юсуфу Кадыровичу и его жене Любе. ... Если бы я работала в Майкопе, то много нового и интересного можно было бы сделать, как, например, сделали бы с Вами свой хороший лингвистический кабинет.

Как растет Ваш Виталий? Уважающая Вас Ю.Курчева».

Е.А.-м 1946-рэ илъэсым мзэаэм и 28-м Даудэ кыифитхыгъэ писъмэм мырзуштыгъ ит: «Здравствуйте, Дауд Алиевич! Получила оба Ваших письма. Очень жаль, что Вам так не повезло, пришлось перенести такую тяжелую болезнь. Жалеем, что не могли помочь Вам. Берегитесь теперь простуды, питайтесь лучше, м.б. и туфли лучше продать и деньги на питание употребить. От Нади ничего не имеем с тех пор, как я Вам писала. Григ. Аст. читает методику литературы. Передаю Вам большой привет».

IэкIыб къэралыгъуабзэхэмкIэ

сэуштыгъ. Зымэ режиссер цIэрыIоу Ахэджэго Мэдждэу уахътэ горэкIэ ащ кыидысыгъэу, адрэмэ ежэ Даудэ М. Ахэджагом иунэ исыгъэу ало.

Фашистхэр Адыгеим рафыжъхи, Мыекъуапэ кыизегъэзэжыгъ, институтыр зычIэт унэм Д. Ишъхъэмафэр щыпсэугъ. Ащыгъум ихъапIэр урамэу СоветскэмкIэ гъэзэгъагъэ. Студентхэри, адыгэ интеллигенцием илIыкIохэри ащ ыдэжэ бэрэ кыищызэрэгъоштыгъэх, IофыгъуабэхэмкIэ щызэнэкъокъуштыгъэх. Физматым шеджэщтыгъэ БрантIэ Щэбанэ ахэм зэу ащыщыгъ. Нэужым илъэс 33-рэ ар ИУУ-м иди-ректорэу, РСФСР-м гурыт еджапIэхэмкIэ изаслуженнэ кIэлэегъаджэу, Адыгеим гъэсэнныгъэмкIэ илъэпкъ музей икыизэлухын икIэщакIоу щытыгъ. Зэгорэм зэрэхэгъэгоу щызэлъашIэщтыгъэ музейр, гухэкI нахъ мышIэми, джырэ АРИПК-м хэкIодэжыгъ. Научнэу адыгабзэм изэгъэшIэн ар зэрэфэщэгъэм гу лъити, Ишъхъэмэфэ Даудэ и «Грамматикэу» ежэ ыIэкIэ зыфитетхагъэр ащ ритыгъагъ.

мэкIыштыгъэм укыитегушылэн хъумэ, тхылъ псау птхын плъэкIыштыгъ — ыгу бэрэ къэкIыжыштыгъ М. Хь. Аульэм. — Адыгэ хабзэхэм арыгъозэрэ Даудэ хъакIэхэр икIэсагъэх, ахэм нэгуиыхыгъэу сыдигъуи апэгъокIыштыгъ. Ащ иунэ цIыкIу хъакIэщ шыпкъэм фэдагъ, ипчэхэр хэти фызэлухыгъагъэх. Цыф зэфэ шыпкъэу Даудэ зэрэщытыгъэм кыиэхэкIэу иIорэ ишIэрэ зэтемыфэныр кыиригъэкIухэщтыгъэп, Iэдэб хэлгъэу, цыф шъабэу ар щытыгъ. Культурэшхоу хэлъымкIэ, иинтеллигентнэгъэ инкIэ цыфэу кыигот-хэм, студентхэм ифэмэ-бжыгъэ атыригъахэщтыгъ. Ащ Iоф дзэышIагъэхэм, ар зышIэщтыгъэхэм джаш фэдэ цыфыгъэу ары Ишъхъэмафэр кыизэрэ-шIэжыгъэр». (Д. Ишъхъэмафэм фэгъэхыгъэ статьяу профессору У.С. ЗекIогъум гъэзетэу «Советскэ Адыгеим» 1997-рэ илъэсым бэдзэгъум и 8-м кыиригъэхэзэгъагъэм шъуедж).

Ишъхъэмэфэ Даудэ дэгъоу зышIэщтыгъэхэм, иныбджэгъу-гъэхэм, иIофшIэгъугъэхэм зэу

кызызэуахыгээр илээс 70-рэ зэрэхьурэм инэгъокI

ащыщ НэмытIэкъо Юсыф Къадыр ыкхор. Ащ игукъыкыжхэмрэ документхэмрэ нафэ кызырэтфашырэмкIэ, Iэшхэмэфэ Даудэ, КIэрэщэ Тембот, НэмытIэкъо Юсыф ары совет хабзэр Адыгеим зышагъэпсым адыгэхэм тхэкIэ амал ягъэгъотыгъэныр, ахэм яшIэныгъэ зыкыгъэгъотыгъэныр зыпшъэ дэкIыгъэхэр.

Янэ-ятэхэм лъэкI зэралагъэм кыыхэкIэу ахэм къоджэ еджапIэхэр къаухынуэ, етIанэ къалэу Уфа дэт медрысэм (КIэрэщэ Темботрэ Iэшхэмэфэ Даудэрэ), кадет корпусым (НэмытIэкъо Юсыф) шеджэнхуэ амал ялагъ. Ау революцием ижы хьарзэ ахэм Кавказым къаригъэгъэзжыгъ. А лъэхъаным гъэсэныгъэ зызыгъэгъотыгъэгъэ адыгэ купмэ (С. Сихъум, А. ХьэтIанэм, И. Цэим, И. Бароним) ягъусэхуэ ахэр просветительскэ IофшIэным чанэу хэлэжыагъэх.

Я 30-рэ илээсхэм якIэуэххэм адэжэ ахэр еджэнхуэ Москва

плъытэ хьушт. Н.Ф. Яковлевым-рэ Д.А. Iэшхэмэфэмрэ «Грам-матикэм» Iофышхо дашлагъ, ащ итхын кIочIабэ халхъагъ.

Я 40-рэ илээсхэм яублэгъу ахэм Краснодар ипединститут ипедагогическэ отделениеу адыгэхэм апае кызызэуахыгъэм IофшIагъ. Джащыгъум институтым директорэу илагъэр Бэгъ Ибрахым ары. АдыгэхэмкIэ апэрэу ахэр 1933-рэ илээсым доцент хьугъэх, ащ фэдэ шIэныгъэлэжыицIэ къафагъэшшошэным пае а лъэхъаным диссертациехэр къагъэшпыпкъэжыпштыгъэхэп.

Я 40-рэ илээсхэм якIэуэххэм — 1937 — 1938-рэ илээсхэм Iэшхэмэфэ Даудэрэ НэмытIэкъо Юсыфрэ Мыекьюапэ къагъэзжы Адыгеим игупчэу ар зэрагъэнафэрэм епхыгъэу. ЫкIи кIэлэгъэджэ институтыр кызызэуахыкIэ, зыр урысыбзэм-рэ литературэмрэ якафедрэ, ад-рэр педагогикэм икафедрэ япашэ мэхьу.

Ю.Къ. НэмытIэкъом ыпхуэ нахьыжэ цIэу Зарэ фаусыным

(Шъуеплэ «АГПИ-р кызызэ-уахыгъэр илээс 50 хьугъэ» зыфиIорэм. 1990, я 25-рэ н.).

Зэоуж илээсхэм дэгъоу еджэ-штыгъэ студентхэм ащыщхэм яшIэныгъэ хэгъэхьогъэным ахэм анаIэ тырагъэтыштыгъ. РСФСР-м изаслуженнэ кIэлэгъэджэу Цуамыкы ФатIымэт Наныу ыпхуэм кызырIотэжыпштыгъэмкIэ, 1946-рэ илээсым кIэлэгъэджэ институтыр ащ къыухынуэ шы-тэу гъатхэм НэмытIэкъо Юсыф ащ кырылуагъ Iэшхэмэфэ Даудэ дэжэ чIэхъану. А лъэхъаным Даудэ хьылъэу мэсымаджэти ышыпхуэ кыдеклокIыштыгъ, студенткэхэр ащ дэлэштыгъэх, Iээгъу уххэр кыфахыштыгъ-гъэх, бэдзэрым гъомылапхъэхэр кыфырахыштыгъэх. Кызыр-рчIэкIыгъэмкIэ, Iэшхэмэфэ Даудэ, НэмытIэкъо Юсыф, Елена Шабанова (1943 — 1967-рэ илээсхэм студентхэр ригъэ-джагъэх, КIэрэщэ Тембот ипро-изведениехэм язэгъэшIэн лъап-сэ фишIыгъ) рахъухъагъагъ ин-ститутыр дэгъоу кызыухыгъэхэм

зэралэкIыштыр, кIэлэцIы-кIухэм кIэлэгъэджэхэмрэ учеб-никхэмрэ зэрэщыкIэгъэщтыр кырылоуагъ. Ар осыетэу кы-фишIыжыгъэу, ежэ пшъашъэми ар фигыцэкIагъэу плыгъэ хьушт.

Д.А. Iэшхэмэфэм адыгэ кIэлэгъэджэ, литератор ныб-жыкIабэ ыпIугъ. Ащ дакIоу Адыгэ научнэ-ушэгъэ институт-ми Iофышхо шишIагъ. Ренэу общественнэ шыIэныгъэм чанэу хэлэжыштыгъ, лэжыакохэм яде-путатхэм я Адыгэ хэку Совет идепутатэу шытыгъ.

1946-рэ илээсым бэдзэогъум и 23-м Iэшхэмэфэ Даудэ Алыгъ ыкхым идунай ыхъожыгъ. Бэ-дзэогъум и 24-м гъэзетэу «Ады-гейская правда» зыфиIорэм кы-хъэгъэ некрологым правитель-ствэм хэтхэри, Адыгеим иобще-ственность илIыкIохэри кIэт-хэжыгъагъэх. Ахэм ащыщых М. Давыдовыр, А. Цуамыкыор, Н. Теуцожыор, М. Быштэкъор, Я. Семкиныр, М. Шэуджэныр, А. Гуйва, Д. Черненкыр, А. Ха-санэкъор, А. Даутэр, Хь. Шэр-таныр, Ю. НэмытIэкъор, Т. КIэрэщыр, О. ШъэопIэкъор, Хь. Пчэнлэщыор, Д. Андриано-выр, Г. Аслановыр, М. Ковале-выр, М. ПэтIыуащыр, Ш. Цухъор, А. Шэуджэныр, И. Лъэустэнджэ-лыр, И. Кикило ыкIи нэмыкIхэр.

Iэшхэмэфэ Даудэ игъонэ-мысэу, ыныбжэ илээс 49-рэ нахъ мыхъугъэу дунаим ехыжыгъ. ШIэныгъэлэжэ, кIэлэгъэджэ цIэрылом гъэхъагъэу илэхэр, ащ ишыIэныгъэ институтым пытэу зэрэпхыгъагъэр кыдалыгътэзэ, хабзэм иорганхэм яунашъокIэ Д.А. Iэшхэмэфэм ихьадэ ин-ститут шагум шагъэтIылыгъагъ. (Шъуеплэ 1946-рэ илээсым бэ-дзэогъум и 24-м кыдэкIыгъэ гъэзетэу «Адыгейская правда» кыыхъэгъэ статьяу «Похороны Д.А. Ашхамафа» зыфиIорэм).

Тбилиси иуниверситет илээс зэфэшхъафхэм кызыухыгъэхэм я 60-рэ илээсхэм яублэгъухэм адэжэ институтым ишагу дэтыгъэ къашъхэм къэгъагъэхэр зэрэ-кIэрытлхъэгъагъэхэр тыгу къэ-кIыжы... Ау я 60-рэ илээсхэм якIэуэххэм адэжэ институтым унэ кыпашIыхъэ зэхъум, ащ ихьэ-дэ къушхъэхэр къэлэ къэхэлъэ-жым ахыжыгъагъэх.

1990-рэ илээсым педагоги-ческэ институтыр кызызэуа-хыгъэр илээс 50 зышыхъурэм ехъулIэу ащ ипрофессорхэмрэ икIэлэгъэджэхэмрэ Iэшхэмэ-

фэ Даудэ ыцIэ институтым фау-сы ашIоигъуагъ. Юбилей зэхэ-щэкIо комитетыр кIэщакIо фэ-хъуи, 1990-рэ илээсым иIоныгъо мазэ институтым ныхъапIэ дэжэ Д.А. Iэшхэмэфэм пае мемори-альнэ пхъэмбгъу шагъэпсыгъагъ. Ар торжественнэу кызызэуахы зэхъум Адыгеим и Президентэу А.А. Джарымэр, Правительствэм хэтхэр, республикэм ичIыпIэ зэфэшхъафмэ къарыкIыгъэ хьакIэхэр, кIэлэгъэджэхэр, сту-дентхэр шылагъэх. Илээс 20 зытешIэм... мемориальнэ пхъэм-бгъур кIодыгъэ...

Д.А. Iэшхэмэфэм ыцIэ егъэшIэрэу къэгъэнэжыгъэным иIофэу рахыжыгъагъэр Адыгэ къэралыгъо университетыр кы-зызэуахыгъэр илээс 70-рэ зы-шыхъурэм ехъулIэу ыкIэм нэд-гъэсышхъугъагъэем дэгъугъэ.

Ащ фэгъэхыгъэу 1997-рэ илээсым мэлылфэгъум и 11-м шIэныгъэлэжыор кызыухыгъэр илээс 100 зэрэхъурэм епхыгъэ конференциеу шылагъэм унашъо шаштэгъагъ. Ау интеллигенцием илэIу Адыгэ Республикэм гъэ-сэныгъэмрэ шIэныгъэмрэкIэ и Министерствы, университетым ипашэхэм джащыгъум зэха-хыгъагъэх.

Iэшхэмэфэ Даудэ Алыгъ ыкхым ыцIэ тиуниверситет зыфэтэ-усыкIэ, адыгэ лъэпкъым игъэсэ-ныгъэкIи икультурэкIи мэхъа-нэшхо зIагъэр, тиапшъэрэ еджапIэ лъапсэ фэзышIыгъэхэм зыкIэ ащышыр ащымыгъу-пшэнымкIэ амалышIоу хьушт.

АКЪУ-м ифилологие факультет ипрофессорхэу

А.Н. АБРЭДЖЫР, УФ-м иапшъэрэ еджапIэ изаслу-женнэ IофышI,

Р.Ю. НЭМЫТIЭКЪОР, Кубаньрэ АР-мрэ наукэмкIэ язаслуженнэ IофышIэшху,

Л.Хь. ЦЫПЛЕНКОВАР, АР-м иапшъэрэ еджапIэ изаслуженнэ IофышI.

Редакцием ыцIэкIэ:

Iэшхэмэфэ Даудэ ишыIэ-ныгъэ шыцэу макIэ кытIлы-Iэсыжыгъэр, сыда Iомэ архив-хэр шыIэжыхэп, Iоф дэзышIа-гъэхэр дунаим ехыжыгъэх. Арышъ, лъэпкъым хъупхъэу фэ-лэжыгъэ цIыф шIагъор зышIэ-штыгъэхэм е ащ фэгъэхыгъэ къэбар горэхэр зыIэкIэлэхэм редакциер ялэIу тхыгъэу ахэр кыIэклагъэхъанху.

фэлэжыагъ

агъакох. КъокIыпIэ лъэпкъхэм акультурэ зыщызэрагъэшIэрэ НИИ-м чIэсызэ, Н. Я. Марр, И. И. Мещаниновым ялекциехэм ядэIуэзэ, Iэшхэмэфэ Даудэ бзэшIэныгъэм пыцагъэ мэхъу. Профессорэу Н. Ф. Яковлевым ушэтакIом ишыкIэгъэ пстэур кIалэм зэрэхэлтым, бзэм зэрэ-фэцагъэм, зэрэхъупхэм гу къальтешъ, Iэшхэмэфэр ащ иаппирант мэхъу.

Латин хъарыфхэм, етIанэ урыс хъарыфхэм атехыгъэ алфа-витым игъэхъазырын заублэр ары ахэм яздэлэжыгъэныгъэ кы-зежыагъэр.

Д. Iэшхэмэфэр алфави-тыкIэм и Крайком иIофшIэн ча-нэу зэрэхэлэжыагъэр журналэу «Революция и горец» (N 1-2) зыфиIорэм 1933-рэ илээсымкIэ Крайкомым иIофшIэн ипланэу кышшыаутыгъагъэм дэгъоу къе-ушышъаты. Лъэпкъ орфографи-ехэм язэхэгъэуцонкIэ шапхъэхэм якыыхэхын (1933-рэ ил., мэ-лылфэгъум и 1); адыгэ-черкес-къэбэртэе алфавитым (1933-рэ ил., мэкьюгум и 1); къэбэр-тэе-адыгэ бзэ купым илитерату-рабзэ ехъылIэгъэ Iофыгъом итегушыIэн (1933-рэ ил., Iоныгъом и 10) зэрафэгъэгъа-гъэм шэгъогъогу игугъу ащ кышшашы.

«Адыгабзэм иорфографияеу» Н.Ф. Яковлевымрэ Д.А. Iэшхэмэфэмрэ 1938-рэ илээсым зитхын аухыгъэм непэ кызынэ-сыгъэми имэхъанэ кыкIичы-гъэп. Н.Ф. Яковлевым Iэшхэмэфэр ассистентэу кызырэ-хихыгъэмкIэ зэрэхэмыкуягъэм игугъу пчъагъэрэ кышшыжыу хьугъэ. Ахэм адыгабзэм играм-матикитIу зэдатхыгъ — «Краякая грамматика адыгейского (кяхс-кого) языка для школы и само-образования» (1930-рэ ил.), «Грамматика адыгейского лите-ратурного языка» (1941-рэ ил.). Ауужыр «Грамматикэм» ипэуб-лэ Н.Ф. Яковлевым мыруштэу щитхыгъагъ: «Грамматикэу кы-хэтIыутырэр сэрырэ КъокIыпIэ лъэпкъхэм якультурэ зышы-зэрагъэшIэрэ институтым шэ-зыгъэджэрэ Д.А. Iэшхэмэ-мафэмрэ зэдатыиIофшIагъэу щыт». Ары, ащ иположение шъхалэхэм Д.А. Iэшхэмэфэм иматериалхэр лъапсэ афэхъугъэу

Даудэ илахъ хишIыагъ. М.Ю. Лер-монтовым ипроизведениехэу «Аул Бастунджы», «Измаил-Бей» зыфиIохэрэм къахэфэрэ адыгэ бзылфыгъэм ыцIэ ащ лэзшэу ыгу рихыштыгъ...

Ахэр зэныбджэгъоу, зэакы-лэгъоу шытыгъэх: Д. Iэшхэмэ-мафэм Н.Ф. Яковлевым игъусэу алфавитымрэ грамматикэм ыла-псэхэмрэ Iоф адишIэ зэхъум, бэ-рр ахэм ятегушыIэн Ю. Нэмы-тIэкъор хэлэжыагъ. Ар бзэм зэ-рэфэцагъэм кыкIэкIуагъэх «БиологиимкIэ терминологичес-кэ гушыIалъэу» 1934-рэ илээсым латин шрифтикIэ кыдэкIыгъэр ыкIи нэужым этнолингвисти-кэмкIэ, этнопедагогикэмкIэ ста-тыяу ытхыгъэхэр. Даудэ кызы-сымаджэкIэ Ю.Къ. НэмытIэкъор студентхэм бзэшIэныгъэмкIэ лекциехэм кызырэфеджэшты-гъэр, ишъыпкъэу ахэм зызэра-фингъэхъазырштыгъэр къэлэгъэн фаеу мыщ дэжыым тэлъытэ.

1943-рэ илээсым имэзае фа-шистхэр Мыекьюапэ зыдафы-жыыхэ нэуж Д.А. Iэшхэмэ-мафэмрэ Ю.Къ. НэмытIэкъомрэ кIэлэгъэджэ институтым инэ-мыкI IофышIэхэм ягъусэхэу сту-дентхэм яугъоин, аудиториехэм язэгъэгъэпсыхъан, программэхэм-рэ учебникхэмрэ ягъэхъазырын, библиотекэм изэгъэулуи чанэу хэлэжыагъэх.

1944-рэ илээсым мэзаем и 15-м кIэлэгъэджэ институтым ика-федрэ ипашэу Д.А. Iэшхэмэ-мафэр, егъэджэн IофымкIэ па-щэу Ю.Къ. НэмытIэкъор, фило-логие шIэныгъэхэмкIэ кандида-тэу Ю.В. Курчевар, библиотекэм ипашэу В.И. Пахомовар зыхэ-тыгъэхэ комисионер том 55-рэ хьурэ «Советскэ Энциклопеди-ешхом» зэрэхэллэгъагъэр ыкIи «шIэныгъэм икIэкIонIэ пстэу-хэмкIи материалхэр ащ зэрэдэт-хэм епхыгъэу мы IофшIэгъэ иным институтым ибиблиотека кыгъэбаинэу» зэрилгытэгъа-гъэр къэзыгъэшпыпкъэжыор документ шыI. Комиссием ишIошI-кIэ, институтым ибиблиотека зэрэтхъамыкIагъэм кыыхэкIэу ащ дэт статьябэхэр факультетхэмкIэ шIэныгъэ къэкIонIэ закъоу шы-тыгъэх. А тхылъхэм уасэу афа-шыгъагъэр — сомэ 1750-р — ащ фэдизэу иныгъэп ахэм мэхъа-нэу ялагъэр кызыдэлплъытэкIэ.

ащышхэр Тбилиси иуниверси-тет еджакIо агъэкIонхэу. Мы университетым ипрофессорхэу Арнольд Чикобавэ, Георгий Ро-гавэ, Кетеван Ломтатидзе Темыр Кавказым кыкIыштыхэм анаIэ атырагъэтынэу къагъэгугъэ-гъэх. Цуамыкы ФатIымэт нэ-мыкIэу, Тбилиси кIюштхэм КIэрэщэ Зэйнаб, Мэрэтыкыо Мыхъутар, Аульэ Пшымафэ ахэ-фагъэх. КIалэхэм тарыхымкIэ, Зэйнаб — бзэмкIэ, ФатIымэт — литературэмкIэ яшIэныгъэ лъагъэкIотэнэу шытыгъ. Ау Цуамыкы ФатIымэт Тбилиси кIо-нэу хьугъэп. Летчикэу шытыгъэ ыш заом зышэфэхым, унагъор зылыгъынэу къэнагъэр ежырти, игупсэхэр Мыекьюапэ къешэ-жых. Ю.Къ. НэмытIэкъор кы-делэшъ, народнэ гъэсэныгъэмкIэ хэку отделым Iоф шишIэнэу Iохъэ ыкIи заочнэу Краснодар шеджэ. Сымэджэ хьылъэ хьугъэ Даудэ зыфэгумэкIыштыгъэ Iофыгъор ащ облоном шегъэ-цакIэ: Ю.Къ. НэмытIэкъор ипа-щэу ащ зэоуж илээсхэм гурыт еджапIэхэм апае урысыбзэмкIэ ыкIи адыгабзэмкIэ апэрэ про-граммэхэр зэхэгъэуцох. Програм-мэхэм, учебникхэм язэхэгъэу-цонрэ яредактированиер ахэлэ-жээн зылэкIышт кIэлэгъэ-джэхэм якыгъэгъотынкIэ ФатIымэт аделэштыгъ, предмет зэфэш-хъафэхэмкIэ нэгъыри 2 — 3 зы-хэхъэрэ комисионер зэхышэ-штыгъэх, учебникхэу зэхэгъэу-цощтхэм яавторхэр ыгъэнафэ-штыгъэх.

Iэшхэмэфэ Даудэ зыфэгу-мэкIыштыгъэ учебникхэр 1947 — 1948-рэ илээсхэм кыдагъэ-кIыгъэх. Ахэм апае мызэу-мы-тIоу партием ихэку комитет ащ зыфигъазэу хьугъэ. Мыдрэхэм «кадрэхэм пстэури зэралы-тыгъэр къагурыIозэ», Iэшхэмэфэ Даудэ Iофэу рихыжы-хэрэм къадырагъэштыгъ.

Ау ар ыужыIокIэ ары. Фа-тIымэт егъашIэ шымыгушIэнэу ыгу кыинэгъагъ НэмытIэкъо Юсыф Iэшхэмэфэ Даудэ дэжэ кызышэгъэ мафэр. ИкIэлэ-гъэджэагъэу, хьылъэу жы кы-зышэщыгъэм пшъашъэм иегъэ-джэн лыгъэгъэIотэн зэрэфаер, Адыгеим кIэлэгъэджэхэр зэри-щыкIагъэхэр, кIэлэгъэджэ кIалэхэр заом кымыкIыжыынхэ

1990-рэ илээсым Iэшхэмэфэ Даудэ имемориальнэ пхъэмбгъу педагогическэ институтым кышызэуахы зэхъум ащ ригъэджэагъэхэу КIэрэщэ Зэйнаб, Бэджэнэ Му-рат, студентхэр зэрэхэлэжыагъэхэр.

Лэжыыггэр чІэнаггэ фэмышьоу Іутхыжыын

Тиггэзет кызырэхуыггаггэу, бжыхасэхэм ялхыжыын игьом чІэнаггэ фэмышьоу зэшлохыггэным фэшІ шІэггэн фаехэм зычатегушылэггэхэ республикэ зэлүлэ бэмышлэу шылаггэ. Ар Адыгэ Республикэм мэкью-мэщымкІэ иминистрэу Юрий Петровым зеришаггэ. Зэлүлэм хэлэжыаггэх мэкью-мэщымкІэ Министерствэм испециалист шьхьалэхэр, районхэм ыкІи кьалэхэм мэкью-мэщымкІэ яггэлорышлалэхэм япашэхэр ыкІи яагроном шьхьалэхэр, республикэм иведомствэ зэфэшхьафхэм ыкІи кьэбар жьуггэм амалхэм яллыкІохэр.

Бжыхасэхэм ялхыжыын игьом зэшлохыггэным фэшІ амалэу зехьэггэн фаехэм афэггэхыггэ доклад зэлүлэм кыышишыггэ Адыгеим мэкью-мэщымкІэ иминистрэ иапэрэ гуадзэу ХьапкІэ Аслъан.

— Мы ильэсым лэжыыггэ кьэзытышт бжыхьсэ ыкІи кымафэр изыхыггэ фэшхьаф лэжыыггэ гектар мини 105,6-рз республикэм шылауахыжышт, — ылауагг докладчыкым. — Ащ шышэу бжыхьэ коцыр гектар мин 83,9-рз, хьэр гектар мин 14,7-рз, рапсыр гектар мини 6,8-рз мэхьух.

ЗэкІэми дэггюу кьэтэшлэжы тапэрэ ильэситІум лэжыыггэм икьэхьыжыынкІэ гьэхьаггэу республикэм шашыггэхэр зыфэдэхэр. Ахэм мыггэ ахэггэ-хьоггэным фэшІ ІофшІэн зэфэшхьафыбэ зэшлохыггэн фае.

Бжыхьэм кондицием наггэ-сыггэ ыкІи щэнаутхэр зыха-тэкьоггэхэ чылэпхьэшлэхуэу тичІыггухэм кыякІуштхэр республикэм шапхыггэх. Бжыхьасэхэм япроцент 22-мэ репродукције лъагэм ыкІи процент 57-р фэдизым апэрэ репродукцием ахэхьэр чылапхьэх ащаггэфедэггэхэр. Игьом а ІофшІэныр зэрэзэшлэхыггэм кыыхэкІэу бжыхьасэхэм язытет дэггюу кымафэм хьхьаггэх. Гьатхэм лэжыыггэ хьасэхэм минеральнэ чыггэшлэхуэмкІэ ящыкІаггэм лыкІахьэу яшлүшлаггэх, узхэр кьамызынхэм ыкІи уцыхьхэр кьахэмыггэІэггэнхэм афэшІ анахь охьэггашлэхэм атефэу щэнаутхэр атыраутхаггэх. Чыггум шынггакІэу хэлъыр зэрэбэм кы-

хэкІэу ащ фэдэ ІофшІэнхэр бжыхьасэхэм ащызэшлохыггэнхэм фэшІ авиациер зышаггэфедэггэ чыпІэхэри кыыхэкІыггэх.

Джы мары республикэм Іоныггюшхор щыраггэжыаггэ. Ар игьом зэшлохыггэным фэшІ лэжыыггэр зэрэлауахыжырэ комбайнэ 438-рз яІ. Ащ шышэу 67-р ІэкІыб кьэралхэм кьащашыггэ комбайнэх, лэжыыггэу Іуахыжырэм кыыхэкІырэ уарзэр комбайни 115-мэ кьаупкІэтэн алъэкІыным теггэпсыхьаггэх. Аужырэ ильэсищым кыкІоцІ ІэкІыб хэггэ-гухэм кьащашыггэ комбайнэ 42-рз кьащэфыггэ. Джащ фэдэу лэжыыггэу кьаожырэм изещэн хьылггэггэ автомашинэ 635-рз фэггэггэггэшт.

Непэ мэхьэнэ ин зэратхэрэм ащыш чыггум шлауаггэу хэлъым хэггэхьоггэным фэшІ уарзэр упкІэтаггэу ащ хэтэ-кьоггэныр. Хьызмэтшлалэхэм чыпІэ чыггэшлэхэр чыггум зыщыхамытэкьожыхэр лэ-хьаным ащ ишІоггэшхо кьэ-кІон ыльэкІышт. Зы орзэ тонн упкІэтаггэу чыггум зыхьпта-кьокІэ ебз тонни 3,5-м пелэ.

Бжыхьасэхэм ялхыжыын нахь гьэпсынкІэггэным фэшІ республикэм иггунэггэу районхэм ялэжыыггэІуахыжь комбайнэ 56-у ІэкІыб хэггэггухэм кьащашыггэхэр ІэпыІэггэу кьызфаггэхьунхэу рахьухьэ.

ЗэкІэ Іоныггюм хэлэжышт техникэр машлор кьэмыггэхьу-ггэным фэггэхьыггэ амалхэу гьэфедэггэнхэ фаехэмкІэ зэтраггэпсыхьаггэх. Бжыхьасэхэм ялхыжыын республикэм зыщытыухыкІэ, кытпэггунэггэу чыпІэхэм ялэжыыггэ хьасэхэр Іуахыжыггэнхэм фэшІ комбайни 100-рз фэдиз афэдггэкІонэу итхьухьаггэ.

Специалистхэм кызыралытаггэмкІэ, мы ильэсым ком-

тэу гьэтхэ губггю ІофшІэнхэр зэшлохыггэнхэм фэшІ тыхьыз-мэтшлалэхэм дизель гьэстыныпхьэу тонн 899-рз ыкІи машинэхэм араггэхьошт бензинэу тонни 102-рз ауасэхэмкІэ фэггэкІотэныггэ хэлъэу кьыз-ІэкІаггэхьаггэ. А унашьом кьыз-зэрэдилытэрэм тетэу джащ фэдэу фэггэкІотэныггэ хэлъэу дизельнэ гьэстыныпхьэу тонн 700-рз фэдиз джыри кьызІэ-Іаггэхьан алъэкІышт. Мыщ

Іоныггюм иапэрэ лэбэкьухэр

Республикэм мэфэ заулэ хьуггэу бжыхьасэхэр шылауахыжыы.

* Хьэу гектар мин 14,7-м ехьу Іуахыжыын фае. Ащ шышэу тыггюасэ ехьулэу ауггюижыыггэр гектар мини 10-м кьехьу.

* Хьэу Іуахыжыыггэм гектар телытэу гурытымкІэ центнер 40,9-рз кьыти, пстэумкІи тонн мин 40,7-рз кьахьыжыыггэ.

* Рапс гектар мини 6,9-рз фэдиз хьазырэу кьаггэ-Іыггэм шышэу гектар мини 2-м ехьу Іуахыжыыггэ, гектар телытэу ащ центнер 21,3-рз кьытыггэ.

байнэу тилэ пэпчэ Іуихыжыын фаеу кьытефэрэр гектар 228-рз. Ар макІэп, джары кьызхэкІырэ нэмыкІ чыпІэхэм комбайнэхэр кьарыщыггэнхэр.

Урысые Федерацием и Правительство 2010-рз ильэсым гьэтхепэм и 5-м ышыггэу унашьом кьызэрэдилытэрэм те-

дэжыым анаІэ зытыраггэтын фаер ащ фэдэу кьафатІупшырэ гьэстыныпхьэр игьом кьызІэ-Іамаггэхьаггэмэ, кьарашэнэу аггэнэфаггэм кьышаггэкІэн зэралъэкІыштхэр ары.

Докладчыкым кьызырІуаггэмкІэ, Іоныггю лэхьаным мэхьанэшхо зилэшт Іофыггюхэм ащыщых лэжыыггэу кьаггэ-

Іыггэр кьэухьумэггэныр ыкІи хьамэхэм кьатехьэрэр укьэ-бзыггэныр. Джащ фэдэу зэкІэ-ми анаІэ зытыраггэтын фаер Іоныггюм хэлэжырэ механизаторхэм ыкІи водителхэм ящыкІэггэ санитарнэ-бытовой лэныкьохэр тэрэзуу гьэпсыггэнхэр, машлор кьэмыггэхьу-ггэным фэггэхьыггэ шапхьэхэр дэх имыІэу гьэцэкІэггэнхэр ары.

2010-рз ильэсым илэжыыггэ Іуахыжыыггэу лэхьан машлор кьэмыггэхьу-ггэным фэшІ шІэггэн фаехэр: лэжыыггэхэм апэггунэггэу машлор шыпшы ыкІи тутын ущешэу зэрэмы-хьуштхэм афэггэхьыггэ нэрылэггэу агитациер гьэпсыггэ-ныр, машлор гьэкІосэггэным фэшІ апэрэ амалхэу ищыкІа-ггэхэмкІэ лэжыыггэр Іузы-хыжыхэрэ агрегатхэр зэтэггэ-псыхьэггэнхэр, лэжыыггэІу-хыжь агрегатхэм ящыкІэггэшт гьэстыныпхьэр зыдэщытышт ыкІи зышараггэхьошт чыпІэхэр кьыхьыггэнхэр, Іоныггюм илэхьан машлор иггэ-Іосэн фэггэггэггэшт цыфхэм ыкІи техникэм чещ-зымафэм зэпымыоу Іоф ашлэу гьэпсы-ггэныр, лэжыыггэр зылауахы-жыкІэ хыпкьхэр аггэстыжь-хэ зэрэмыхьуштхэр.

Мэкьумэщ ильэсым бжыхьасэхэм ялхыжыын анахь мэхьанэ зилэ ІофшІэггэу уахьтэу кьыхьэ, ащ цыфхэр ыкІи техникэр бэу хэлажьх. Ащ кьы-хэкІэу транспортыр гьоггухэм тэрэзуу ащызекІоным фэггэ-хьыггэ амалхэр зехьэггэнхэ фае.

— Лэжыыггэ Іуахыжыыггэу лэхьаным, — лыггэкІотаггэ игушыІэ докладчыкым, — гьэхьэггэшлэхэр шашынхэм фэшІ комбайнерхэм ыкІи водителхэм азыфагу зэнэкьокьу-ныггэ щызэхэтщэнэу итхьухьэ. Ти Министерствэ зэнэкьокьу-ныггэр зэрэггэпсыггэшт шы-кІэхэр щихьухьаггэх, Іоныггюм кІэхуэу фэхьухьэр Министерствэм иколлегие щызэфэтхьы-сыжыыштхы.

Докладыр кьызышуныным ХьапкІэ Аслъан кьызырІуаггэмкІэ, мы ильэсым илэжыыггэу зыфэдэггэштхэр зылытыггэр ар кьэзггэкІыггэхэм игьом ыкІи чІэнаггэ фэмышьоу зэрауггюижыыштхэр ары. Шлошхуныггэу зыфытиІэр а ІофшІэныр тапэрэ ильэсхэм афэдэу мыггэ гьэхьаггэ хэлъэу зэшлохыггэ зэрэхьуштхэр ары.

ЛЭХЬУСЭЖЬ
Хьаджэрэштбы.

Теуцожь районымкІэ кьуа-джэу Джэджэхьаблэ щызэхэ-щэггэ хьызмэтшлалэу «Синдика-Агро» зыфІорэм ильэс кьэс фышхьэ лэжыыггэхэр шаггэбаггох. Ащ фэшыхьат гьэрэкІо коц гектар 1333-у ялаггэм изы гектар центнер 52-рз, ащ ыпэрэ ильэсым Іуахыжыыггэу гектар 1711-м игектар пэпчэ центнер 55-рз кьызэрарыхыжыыггэггэр.

Мыггэи фирмэм ичІыгулэжхэм ыпшыкІэ зигггэу кьэтшыггэ ІофшІэггэшлэхэм кьа-кІыраггэчыштхэр. Яггухэлхьэр шыггэггэчІэкІэжыыггэу зэрэхьуштхэм фэггэхьыггэ амалхэр ильэс псаум зэрахьаггэх, агротехникэ пэрытым ишапхьэхэр аггэцакІэхэзэ лэжыаггэх.

— Тилэжыыггэ хьасэхэр, — еІо хьызмэтшлалэм иагроном шьхьалэу Тыггужь Нурбий, — гьэмэ анахь мыдэггумэ, анахь

Хьэри рапсыри Іуахыжыыгггах, хыпкьхэр ажьожыых

дэйхэп. Кьабзэх, дахэх. Уащы-гушІулынггэу щыт. Кьэнэжыыггэр ахэр игьом кІэзыггэ фэмышьоу Іуахыжыыггэнхэр, ильэс псаум лэжыыггэшхоу тызыфэлэжыаггэр хьамбарым еггэ-олэжыыггэныр, ІофшІэнхэр зэкІэлыкІохуэу зэшлохыггэнхэр ары.

Хыныггюшхом фэхьазырхэу механизаторхэр пэггюкІыггэх. Ащ ишыхьат районымкІэ апэу ахэм якомбайнэхэр губггюм зэрэрашаггэхэр. Апэу зыфе-жыаггэхэр аггэбэггюггэ хьэ гектар 244-м иІуахыжыын. Кьы-хьэ-лыхьэ зыраггэшлыггэп. Комбайнэ зытфых «Лаверда» зыфІорэм фэдэу кьэуцу ямы-Іэу Іоф араггашІэггэ, хьэм

иуггюижыын мэфэ зытІушкІэ аухыггэ, гектар пэпчэ центнер 51,5-рз кьырахыггэ.

— Ащ ыуж рапс гектар 400-у тилэ икьэложыын тикомбайнэхэр фэдггэжыаггэх, — еІо фирмэм иагроном шьхьалэ. — Ащ иІуахыжыын тыухыггэ, гектар пэпчэ центнер 25-м ехьу кьытхыжыыггэ. ІофшІэнхэр псынкІэу зэшлохыггэу зыкІэ-хьурэр механизаторхэм ялэжыапкІэ дэггюш, ІофшІэным гуетыныггэшхо фыраІэш, комбайнэхэмкІи ахэм лэжыыггэр акІэзыщыштхэ автома-шинэхэмкІи тызэтэггэпсыхьаггэш ары. Пчэдыжьэр игьом ІофшІэнхэм тафежэ, чэщыр хэкІотаггэми, осепсыр кьехэу

реггэжыфэ комбайнэхэм яфа-рэхэр хэггэнаггэу губггюм зэпаггэнэфыжыыггэ Іоф араггашІэ. Фирмэм ипащэхэри губггюм ит механизаторхэм ренэу ахэтых, ахэр игьом тэггашхэх, псым щыдггакІэхэрэп, нэмы-кІэу зыфэныкьохэри афэтэггэцакІэ. ІофшІэнхэр зэкІэ зэкІэлыкІоу зэшІотэхых. Комбайнэхэм лэжыыггэр Іуахыжыы зыхьукІэ уарзэр аупкІатэзэ хыпкьым чыггэшлэу папкІэу хатэкьожы.

БэмышІэу Кьунчыкьохьаблэ тыдэкІи, Гьобэкьуае тызежьэм ахэм Іоф зэрашІэрэр тэри нэрылэггэу кьытфэхьуггэ. Тыггюасэ фэдэм лэжыыггэу хьасэхэр хьыорым ихьащырэу зы-

щыуалэггэштхыггэхэм трактор кІочІэшхохэр джы кьыще-кІокІых. Апэ итым ІэкІыб хэггэу-м кьышашыггэу диск шьуамбггюхэмкІэ чышхьа-шьор зэхеупкІатэ. Ащ ыуж итым жьонэкІо агрегатхэр.

Ахэм атесхэм гуфэбэныггэу хэлъэу ацІэ кьыреІо агроном шьхьалэ. Ахэр опытышхо зилэ чІыгулэжь хьалэлхэу ЖакІэмыкьо Рэмэзан, Шэуджэн Юр, Кьэзэнэ Рэмэзан, Гьонэжыкьо Юныс. Ахэми, ахэм яІофшІэггэу хьэми качествэм анаІэ тыраггэтызэ, япшырэыльхэр щытхьу хэлъэу аггэцакІэх.

Джы чэзыур зынэсыггэр коц гектар мини 2-у яІэр ары. Лэжыыггэу хьасэхэм ятеплэу гур кьеггатхьэ, дахэх. Лэжыыггэ-шхо кьызэратыштхым щэч хэлэп. Коцым иуггюижыын механизаторхэр фэхьазырых, неп-неушэу ащ фежэштхы.

НЭХЭЕ Рэмэзан.

(Тикорр.).

КъизымытхыкІырэр лъэшэу хэукъо

Шушлэ концертэу «Адыгэ макъэр» орэжынч!» зыфилорэр мэкьюогум и 30-м Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо филармоние щыкІошт. Пчыхъэ-зэхыхъэр зезыщэшт актрисэу Афэшлэгъо Фаинэ гуцылэгъу тызы-фэхъум культурэм илофышлэхэм, адыгабзэм изэгъэшлэн, нэмыкІхэми ягугъу тшыгъэ. «Адыгэ макъэр» тилъэпкъэгъу унагъо пэпчъ ихъаным фэшл сыда шлэгъэн фаер? Ащ иджэуап къэбгъотын плъэкІыцтэу Афэшлэгъо Фаинэ елытэ.

— Пчыхъэзэхыхъэ дэгъу «Адыгэ макъэм» зэхищэрэр, — еІо Афэшлэгъо Фаинэ. — Лъэпкъ гъэзетым икытхыкІын мэхъанэу ратырэм зыкъэгъэлэтыгъаным фэшл шуагъэ кытыщтэу сэгугъэ. Сэри сценэм сыкытехъащтышъ, концертным хэлэжъэшт артистхэр ялофшлагъэкІэ цыфхэм зэрэзгъэлъэгъушхэм сегушпысэ. Артистхэр культурэм пыщагъэхэм амышлэхэу еІорэп, ау пчэгум кытехъэхэ зыхъукІэ ахэри зэрэгумэкІхэрэм, агу къэплэтын зэрэфаем, нэмыкІхэми сягупшысэ.

— *Пчыхъэзэхыхъэр зырагъажьэкІэ зэкІэми апэу пэІухъом кыкыокІырэр, сценэм аужэ текІыжьырэр...*

— Концертыр зезыщэрэр ары. (Фаинэ мэхъы. Сценэм кытехъагъэу, образым хэтэу кышыхъугъэу слъытагъэ). Концертыр зепщэ-ныр мыкІынэу зылытэхэрэми салокІэ. Орэд къэзылорэм, пщынэмкІэ музыкэр кыхъэзыдзэрэм, къашгъорэм Іэгъу афытеох, афэгъушІох. Зэхыхъэр зезыщэрэм режиссерым е зэхэщакІомэ тхъауегъэлсэу кыраложы. Зэгорэм концертыр сз згъэхъазыри зесцэнэу хъугъагъэ. Джащыгъум кызыгурылогъагъ пчыхъэзэхыхъэр зепщэным мэхъэнэ ин зэриІэр.

— *Сценэм кытехъэрэ пстэури артистэп. Юбилей, мэфкІ, нэмыкІ зэхыхъэхэм ахэлажьэхэрэр пчэгум кыпицэхэ зыхъукІэ анахъэу уналэ зытебгъэтырэр кыталоба.*

— ІэнэтІэ инхэм аІухъу илгъэсыбэрэ тхъаматэу шытыгъэхэр, кІэлэгъаджэхэр, ветеранхэр, лэжъэкІо кызырэкІохэр, фэшхъафхэри пэІухъом кыкыокІынхэм ыпэкІэ зэрэгумэкІхэрэр, алъакъомэ амылэтыжъхэу къазэрашьхэрэр, къалоштыр ащыгъушпшэжъэу кызырэхкІырэр бэрэ сэлъэгъу. Пчэгум кыпицагъэм узэрешушлэщтым, зэрэбгъэдэхэщтым, гукІуачІэ зэрэптыщтым узэрэпылгыр кызыхэмыгъэшэу бгъэцэкІэн фае.

— *Урысыем иартисткэ цІэрыІоу Светлана Моргуновам кысыллогъагъэр бащэрэ къэсэІожьымы сшІэрэн, ау ори сыоупчІы сшІоугъу.*

— Светлана Моргуновар сикІэсэ артисткэмэ ащыщ, сшІогъэшлэгъонэу сылгъэплэ. Сыда кыуилогъагъэр?

— *Концертыр зесцэ зыхъукІэ гуцылэу къэсІоштым изакъоп мэхъанэ зэстырэр. Нэплэгъоу сшІырэм, нэгушІоу цыфмэ сапэгъокІыз фэбагъэ зрахэслъхъащтым сегушпысэ, — кысыллогъагъ артисткэ цІэрыІом.*

— Щэчыгъэ хэлъэу узэрэекІоштыр ары Светлана Моргуновам зыфилорэр. Концертыр зепщэ зыхъукІэ цыфмэ уахэплгъэн, псэ зыпыт гуцылэ яплон олгъэкІы. Телевидением Іоф шыпшІэныр нэмыкІыІоу щыт. Умылгъэгъурэ цыф-

хэр унэгъу кыкІэогъэуцох, къэплотэрэ къбарыр алтыбгъэлэсы, зэфэхъысыжъхэр ябгъэшыхэ пшІоигъу. Нэплэгъэу кІэкІ пэпчъ гушпысэ шъхъаф хэслъхъанэу сыфай — ар мытхыгъэ хэбзэ шапхъэу тІл.

— *Сценэм кытехъанэу езыгъэжьэ-кІэмрэ артист цІэрыІомрэ зы концертным зэдыхэлажьэхэу бэрэ кыхэкІы. Пчэгум кыпицэнкІэ хэта нахъ псынкІэ кыпфэхъурэр?*

— Нурбый, артист цІэрыІори, искусствэм апэрэ лъэбэкъухэр шызышІырэ ныбжыкІэри сценэм кытехъанхэм ыпэкІэ хэпшІыкІэу мэгумэкІых. ЗэлъашІэрэ артистыр нахъ лъэшэу гомэкІэуи кыхэкІы. Сыд пІуагъэми, ар цІэрыІоу щыт, щытхъуцІэхэри кыфаусыгъэх. Ащ фэдэ артистым пшгъэрылэу иІэр нахъыбэу кызыщегъэхъу. Артист ныбжыкІэр нэмыкІ зэгупшысэрэр. Сценэм кызырэтэхъэрэр шІогушІуагъу, имэфэкІ фэдэу елытэ. Езыгъэжъ-гъакІэм макІэп фэбгъэгъун плъэкІыштыр. Артист цІэрыІор ежъ-ежырэу лъэшэу зэупчІыжы, искусствэр ищыІэныгъэ шыщ хъугъэшъ, нахъ зылыгъэжъы.

— *Андэрэкъо Чеслав, Нэхэ Тэмар, Нэхэс Анжеликэ, Нэгъой Маринэ, Лыбызу Аслан ацІэ кызырэнІошт шІыкІэм зэфэмыдэныгъэу хэлъагъорэм укытегушІэнэу уфаеба?*

— Зыхэлэжъэхэрэ концертным епхыгъэр бэ. Симфоническэ оркестрэм игъусэм классикэм диштэрэ макъэр шыогъэфедэ, эстраднэ орэдыр къэзыІоштым гушІуагъо зыхэлъ гушпысэр нахъ къыщекІоу кыхэкІы. Къаплорэм зэпыугъо цыкІу зэрэфэпшІышт шІыкІэри Іоф кызырэкІоп.

Адыгабзэмрэ ащ игъэфедэнрэ

— *Бэрэ тытегушІэ шъхъае, адыгабзэм изэгъэшІэнрэ игъэфедэнрэ япхыгъэ Іофыгъохэр*

зэралыкІуатэхэрэм гомэкІэу хэтлгъагъорэм кыкІычырэн.

— Фаем адыгабзэр зэригъэшІэн ылгъэкІышт. Урыс классым сыщеджагъ, ау ащ пае къэзгъэнагъэп адыгабзэкІэ седжэштми, сытхэштми. Республикэ телевидением адыгабзэкІи, урысыбзэкІи икытхыкІэм сахэлажъэщтыгъ. ТелъхъапІэмэ альэрэмыхъух. Адыгабзэр зэхэпхыгъэу щытмэ, «Адыгэ макъэр» къашти, мэфитфым кыкІоцІ еджакІэ зэбгъэшІэн плъэкІышт.

— *Фаин, «Адыгэ макъэр» кызымытхыкІырэмэ зи къаплонэу уфаеба?*

— КъизымытхыкІырэм хэукъоныгъэшхо ешІы. Итхагъэр зэкІэ пшІомыгъэшІэгъонми, адыгэ гъэзет закъор уиунэ илтын фае. ЩыкІагъэ зимыІэ щыІэп. Сэ кыхъэгъэщырэр зы Іофыгъу — адыгэ гъэзет тилэшъ, дгъэлъэллэн фае. Гъэзетым идэгъугъэ уфэгумэкІэу щытмэ, къэбар гъэшІэгъон кыпхынэу уфаемэ, редакцием фатх, телефонкІэ фытеу, журналистмэ адэгущыІ. Темэу цыфмэ ашІогъэшІэгъонэу плыгъэрэр къафэІуат — журналистхэм укызызэхашІыкІышт.

Унагъом шыщ мэхъу

— *ХъакІэр чэц-мэфшицэ унэм зисыкІэ...*

— Унагъом шыщ хъугъэу адыгэмэ алгытэ, ащ фэд лъэпкъ гъэзетыри. «Адыгэ макъэр» цыфым фэсэгъадэ, псэ пытэу сэлгытэ. Телевизорым уеплтымэ, гъэзетым уеджэмэ уиуаІуасэхэм якъэбар нахъышІоу зогъашІэ. СМІИ-м узэхъагъэплъэжы. «Адыгэ макъэмрэ» гъэзетеджэхэмрэ язэпхыныгъэхэр нахъ пытэ хъунхэу сыфай.

— *«Адыгэ макъэр» орэжынч!» зыфилорэ пчыхъэзэхыхъэм сыда узэригъэгъушпысэрэр?*

— Адыгабзэр шыІэныгъэм нахъ дэгъоу фэлэжъэным пае ащ фэдэ пчыхъэзэхыхъэхэр тищыкІагъэх. Непэ адыгабзэкІэ орэд къэзылорэм, усэ зытхырэм, пщынэм лъэпкъ орэдышгъор къезыгъалорэм ІэпыІэгъу ищыкІагъ. Зы орэд теитхъаным пае ахъщэу тефэщтыр зыфэдзыр сэ сэшІэ. Мэкъэ дахэ иІэми, орэдылор орэдыІо дэгъу хъуным пае гъогу хылыгъэу ыкІурэр макІэп. Арышъ, бзэм, лъэпкъ культурэм татэгущыІэ зыхъукІэ, «къышІэкІыгъэ» Іофыгъохэри апэрэ чэзылэм хэтхэу кыдэтлгытэнхэр нахъ тэрэз. НыбжыкІэу сценэм кытехъагъэхэм ащыщых Нэхэс Анжеликэ, Лыбызу Аслан, ШатІэкъо Маринэ, нэмыкІхэри. Ятворчествэ зэрэлъагъэкІотэщтыр къэралыгъо Іофэуи щыт. Гъогум кытепщырэ ныбжыкІэхэм искусствэр шІу ябгъэлъэгъуныр ІэшІэхэп. Сэ лъэшэу сыфай «Адыгэ макъэм» ипчыхъэзэхыхъэ ны-тыхэмрэ якІалэхэмрэ зэгъусэхэу къэкІонхэу. Концертыр зэрэкІуагъэм терэгущыІэх, зэфэхъысыжъ арэшІ. А пчыхъэм якІалэмэ агу ихъыкІыгъэр ны-тыхэм альэгъун. Шъукъеблагъэх «Адыгэ макъэм» ипчыхъэзэхыхъэ.

— *Концертыр дэгъоу зепщэнэу, уигу-хэлъышІухэр кыбдэхъунхэу пфэсэІо.*

— Тхъауегъэпсэу.

Сурэтым итыр: Афэшлэгъо Фаин.

ЛЪЭПҚЪ ИСКУССТВЭР — ТИБАИНЫГЪ

Ясэнэхъат бзэм къыщегъэ

Адыгэ Республикэм и Лъэпкъ театрэ иартистхэр тигъэзет иныбджэгъушІух. Адыгабзэм изэгъэшІэн, игъэфедэн мэхъэнэ ин раты, ягуапэу «Адыгэ макъэр» къыратхыкІы.

Спектаклэхэу «Нысхъапэм», «Шъузабэхэм», «О, си Тхъ, кысфэгъэгъу», нэмыкІхэми артист ныбжыкІэхэу Гъонэжыкыо Асыет, Батыжъ Фатимэ, Джымэ Заремэ, Жъудэ Аскэрбый, Къэбыхъэ Анзор, фэшхъафхэри ахэлажъэх. Артист сэнэхъатыр агу зэрэрихырэм фэшІ адыгабзэр зымышІэштыгъэхэми зэрэгъэшІагъ, лъэпкъ искусствэм фэлэжъэнхэмкІэ амалышІухэр яІэ хъугъэ.

Сурэтым итхэр: АР-м и Лъэпкъ театрэ иартистхэр спектаклэм хэлажъэх.

НэкІубгъом итхэр зыгъэхъазырыгъэр ЕМТІЫЛЪ Нурбый.

Зэхэзышагъэхэр:
Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэр, иминистрэхэм я Кабинет

КъыдзыгъэкІырэр:
Адыгэ Республикэм лъэпкъ ІофхэмкІэ, ІэкІыб къэралхэм ащыпсэурэ тилгъэпкъэгъухэм адырІэ зэпхыныгъэхэмкІэ ыкІи къэбар жъугъэм иамалхэмкІэ и Комитет
Адресыр: ур.Крестьянскэр, 236

**Редактор
шъхъалэр**

**ДЭРБЭ
ТИМУР**

**Редакциер
зыхэшыІэр:**
385000,
къ. Мыекъуапэ,
ур. Первомайскэр,
197.

Телефонхэр:
приемнэр:
52-16-79,
редактор шъхъаІэм
иапэрэ
гуадзэр:
52-49-44,

редактор гуадзэр-
пшгъэдэкІыжъ зы-
хырэ секретарыр:
52-16-77.

E-mail:
adygvoice@mail.ru

**Зыщаушыхъаты-
гъэр:**

Урысые Федерацием хэутын ІофхэмкІэ, телерадиокъэтынхэмкІэ ыкІи зэлъыІэсыкІэ амалхэмкІэ и Министерствэ и Темури-Кавказ чыплэ гъэларышІанІ, зэраушыхъа-
тыгъэ номерыр
ПИ №10-3892

Гъэзетым кыхиу-
тыхэрэм мышгъып-
къагъэу къахафэ-
хэрэмкІэ къэзыт-
хыгъэхэм пшгъэдэ-
кІыжъ ахы. Къа-
тхэхэрэмрэ гъэзе-
тым шылажъэхэ-
рэмрэ яеплгыкІэ
зэтемыфэн ылгъэ-
кІышт. Гъэзет-
еджэхэм кыт-
фагъэхырэ тхы-
гъэхэр зэхэтыф-
хэрэп ыкІи къэ-
зытхыгъэхэм
аІэкІэдгъэхъа-
жыхэрэп.

Зыщыхаутырэр
ОАО-у
«Полиграф-ІОГ»,
385000,
къ. Мыекъуапэ,
ур. Пионерскэр,
268

**Пчъагъэр
6155
Индексхэр
52161
52162
Зак. 1910**

Хэутыным
узщыкІэтхэнэу щыт
уахътэр
Сыхъатыр 18.00
ЗыщыкІэтхэгъэхэ
уахътэр
Сыхъатыр 18.00

